

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut sociologických studií

Veronika Kandusová

**Variabilita strategií občanských
protikorupčních organizací**

Bakalářská práce

Praha 2013

Autorka práce: **Veronika Kandusová**

Vedoucí práce: **Doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2013

Bibliografický záznam

KANDUSOVÁ, Veronika. *Variabilita strategií občanských protikorupčních organizací*. Praha, 2013. 61 s. Bakalářská práce (Bc.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut sociologických studií. Katedra veřejné a sociální politiky. Vedoucí diplomové práce Doc. PhDr. Pavol Frič, Ph.D.

Abstrakt

Bakalářská práce „Variabilita strategií občanských protikorupčních organizací“ se zabývá otázkou, zdali tvrdé lidské a materiální zdroje souvisí s tím, jaké strategie volí vybrané protikorupční organizace působící v České republice. Na pozadí teorie mobilizace zdrojů a strategického přístupu ke studiu sociálních hnutí se zjištěné informace o zdrojích a strategiích organizací porovnávají mezi organizacemi a tato práce se takto snaží tuto souvislost mezi zdroji a strategiemi odhalit.

Z informací zjištěných z dokumentů organizací, rozhovorů a dotazníkových šetření s jejich zástupci pak vyplývá, že objem materiálních a lidských zdrojů se strategiemi nesouvisí, na rozdíl od zdrojů financování a délkou působení organizace. Organizace působící dlouhodobě mají nejširší repertoár strategií a méně používají silně konfrontační strategie. Mezi další důležité zjištění patří to, že organizace využívající veřejné zdroje financování mají přístup do poradních orgánů vlády a tedy že mohou tuto strategii na rozdíl od ostatních organizací využívat.

Abstract

The bachelor's thesis *Strategy Variability in Anti-Corruption NGOs* deals with the question whether hard human and material resources are related to the choice of strategies used by selected anti-corruption NGOs active in the Czech Republic or not. The thesis aims to reveal this influence by comparing the ascertained information about their resources and strategies according to the resource mobilization theory and to a strategic approach to social movements.

The information gained from the organizations' documents and from interviews and questionnaires conducted with their representatives shows that the amount of material and human resources is not related to the strategies. However, the financial resources and time for which the organization has been active are linked to the choice of

strategies. Those that have been active for a long time have the widest range of strategies and use the strongly confrontational strategies less often. Another finding is that publicly financed organizations resources have access to the advisory and working bodies of the government and, unlike the rest of the organizations, they have the possibility to use this strategy.

Klíčová slova

nestátní neziskové organizace, sociální hnutí, teorie mobilizace zdrojů, korupce, strategický přístup

Keywords

NGOs, social movements, resource mobilization theory, corruption, strategic approach

Rozsah práce: 72 873 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 16. 5. 2013

Veronika Kandusová

Poděkování

Mé poděkování v první řadě patří vedoucímu práce Doc. PhDr. Pavlovi Fričovi Ph.D. za cenné poznámky a rady v průběhu zpracování práce. Dále velmi děkuji všem zástupcům organizací, kteří se mnou spolupracovali a ochotně mi odpovídali na mé dotazy.

Institut sociologických studií
Projekt bakalářské práce

PŘEDPOKLÁDANÝ NÁZEV BAKALÁŘSKÉ PRÁCE: *PARTICIPACE*
OBČANSKÝCH PROTIKORUPČNÍCH ORGANIZACÍ VE VEŘEJNÉ
POLITICE

STUDENT: VERONIKA KANDUSOVÁ

KONZULTANT: Doc. PhDr. PAVOL FRÍČ, Ph. D.

Námět práce

Cílem práce bude zjistit, jaké jsou příležitosti participace občanských protikorupčních organizací, jak jsou v praxi využívány a zda-li se liší mezi vybranými protikorupčními organizacemi. Občanskými protikorupčními organizacemi se myslí nestátní neziskové organizace (občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti, nadace či nadační fondy...) věnující se boji proti korupci. Práce bude rozdělena na dvě části, na část teoretickou a analytickou. Nejdříve se budu stručně věnovat deklarovanému cíli těchto občanských organizací - tedy krátce popíši a vymezím korupci a boj proti tomuto společenskému jevu. V teoretické části práce bude hlavním cílem vytvořit teoretický rámec pro následnou analytickou část, která se již bude věnovat konkrétnímu zhodnocení (možná rozdílných) možností participace občanských protikorupčních organizací ve veřejné politice.

Jedním ze stěžejních východisek mé práce bude teze, že existuje rozdílná úspěšnost zapojení neziskových organizací (i když třeba na první pohled podobných) do veřejné politiky. Toto zjištění patří mezi základní východiska dvou teorií, se kterými budu pracovat v teoretické části - teorie struktury politických příležitostí a teorie mobilizace zdrojů. Tyto dvě teorie využiji k pochopení rozdílné úspěšnosti ve vznášení nároků a výsledků aktivit občanských protikorupčních organizací. Teorie struktury politických příležitostí se snaží vysvětlit politickou mobilizaci skrz kontextuální proměnné (formální a neformální politické instituce a jejich otevřenost či uzavřenost; kulturní stránka, například diskurzivní struktura příležitostí), kdežto teorie mobilizace zdrojů pomáhá vysvětlit politický aktivismus v kontextu různého přístupu ke zdrojům (ekonomické zdroje, ale i lidský a kulturní kapitál). Kombinací těchto dvou teorií získáme explanační rámec pro odlišné výsledky a rozdílné zapojení občanských

protikorupčních organizací, což následně využiji také ke kategorizaci konkrétních občanských organizací. Rozdělím si občanské protikorupční organizace v České republice dle faktorů, se kterými pracují zmíněné dvě teorie, o které se budu ve své práci opírat. Rozdělení do kategorií je vhodné právě vzhledem k odlišným výsledkům a stupni zapojení ve veřejné politice konkrétními občanskými protikorupčními organizacemi, dále také kvůli většímu počtu těchto organizací v České republice a tedy obtížné analýze všech organizací v rámci analytické části práce.

Ve druhé, analytické části, budu přímo navazovat na zjištění z teoretické části. Teoretické koncepty nám pomohly vysvětlit a kategorizovat občanské protikorupční organizace dle rozdílných možností participace, čímž nám vytvořily i vhodný teoretický rámec pro popsání možností participace. V rámci každé kategorie, kde již budou zařazeny konkrétní protikorupční organizace, budou vybrány občanské protikorupční organizace, s jejichž zástupci bude proveden rozhovor. Vzhledem k velkému počtu občanských protikorupčních organizací bude vybrán v rámci kategorie jen omezený vzorek konkrétních organizací, jak již bylo naznačeno výše. Se zástupci vybraných občanských protikorupčních organizací bych provedla sérii rozhovorů, při kterých bych se pokusila zjistit, jak teoretické možnosti participace vypadají v praxi. Ráda bych zjistila, jaké možnosti sami využívají, co pokládají za účinné a kde vidí největší nedostatky. Výstupem analytické části práce bude zjištění, jaké možnosti participace využívají občanské protikorupční organizace v různých kategoriích a zda-li se tyto možnosti a případné bariéry v participaci ve veřejné politice mezi kategoriemi v praxi liší.

Metody

Jako metodu v analytické části práce jsem si zvolila rozhovor, především z důvodu povahy zjištění - potřebuji hlubší, konkrétnější informace. Dotazníkové šetření by nebylo vhodné z důvodu malého okruhu možných respondentů, jelikož jsem se zaměřila na konkrétní typ neziskové organizace, na organizace bojující proti korupci, čímž jsem si pochopitelně zúžila okruh možných respondentů. Nejvhodnějším typem rozhovoru bude pro mé potřeby polostandardizovaný rozhovor, jelikož budu mít předem připravené okruhy témat, kterým se chci v průběhu rozhovoru věnovat.

Předběžná struktura bakalářské práce

1. Úvod

2. Teoretická část

- **Definice korupce a protikorupčního boje**
- **Formulace východiska - rozdílná úspěšnost neziskových organizací**
- **Teoretické koncepty: struktura politických příležitostí a mobilizace zdrojů**
- **Kategorizace konkrétních občanských protikorupčních organizací**

3. Analytická část

- **Metoda zkoumání a vymezení respondentů**
- **Průběh zkoumání**
- **Výsledky**

4. Závěry

Předběžný seznam literatury

CÍSAŘ, O. (2008). *Politický aktivismus v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

ČEPELKA, O. (2003). *Průvodce neziskovým sektorem Evropské unie. 2. díl*. Liberec: Omega

FRIČ, P. (2000). *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky*. Praha: Agnes

FRIČ, P. (1999). *Aktivity a potřeby neziskového sektoru v ČR*. Praha: Agnes.

GUASTI, P. a STAŠKOVÁ B. (2007). *Organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Professional Publishing

KOLEKTIV AUTORŮ z Fóra dárců. (2007). *Analýza participace neziskových organizací na legislativním procesu v České republice*. Praha: Fórum dárců.

POTŮČEK, M. a kol. (2005). *Veřejná politika*. Praha: SLON.

POTŮČEK, M. (1997). *Nejen trh: role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti*. Praha: SLON

SKOVAJSA, Marek. (2010). *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál

ŠKARABELOVÁ, S. (2005). *Definice neziskového sektoru (Sborník příspěvků z internetové diskuse CVNS)*. [online] Brno: CVNS. [cit. 23.5.2012] Dostupné z WWW: <http://www.e-cvns.cz/soubory/Definice_neziskoveho_sektoru.pdf>

VAJDOVÁ, T. (2003). *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice*. [online] [cit. 23.5.2012] Dostupné z WWW: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/zprava_o_neziskovem_sektoru.pdf>

Literatura je pouze orientační, bude zpřesněna a dodána v průběhu psaní práce.

V Praze dne

Konzultant: Doc. PhDr. PAVOL FRIČ, Ph. D. Student: VERONIKA KANDUSOVÁ

Podpis:

Podpis:

Obsah

OBSAH.....	1
1 ÚVOD.....	2
2 VÝZKUMNÉ CÍLE A OTÁZKY.....	4
2.1 OTÁZKY NA ZDROJE	4
2.2 OTÁZKY NA STRATEGIE.....	4
2.3 SOUHRNNÉ OTÁZKY.....	5
3 TEORETICKÁ VÝCHODISKA A TERMINOLOGIE.....	6
3.1 SOCIÁLNÍ Hnutí	6
3.2 TEORIE MOBILIZACE ZDROJŮ.....	7
3.2.1 <i>Definice mobilizace.....</i>	8
3.2.2 <i>Zdroje.....</i>	9
3.2.3 <i>Operacionalizace zdrojů</i>	9
3.3 STRATEGIE SOCIÁLNÍCH Hnutí.....	12
3.3.1 <i>Operacionalizace dilematu „Naughty or nice“.....</i>	13
4 METODOLOGIE A METODY.....	16
4.1 VÝBĚR ORGANIZACÍ.....	17
4.2 SBĚR DAT.....	18
4.2.1 <i>Dokumenty organizací.....</i>	19
4.2.2 <i>Rozhovory.....</i>	20
4.2.3 <i>Dotazníkové šetření.....</i>	21
4.3 ANALÝZA ROZHOVORŮ A DOTAZNÍKOVÝCH ŠETŘENÍ.....	21
4.4 ANALÝZA OBSAHU MEDIÁLNÍCH SDĚLENÍ.....	22
4.4.1 <i>Výsledky – tiskové zprávy.....</i>	24
4.4.2 <i>Výsledky – petice.....</i>	24
5 ZDROJE A STRATEGIE ORGANIZACÍ.....	25
5.1 LIDSKÉ A MATERIÁLNÍ ZDROJE ORGANIZACÍ.....	25
5.2 STRATEGIE ORGANIZACÍ.....	27
5.3 VLIV ZDROJŮ NA STRATEGIE ORGANIZACÍ.....	29
ZÁVĚR.....	33
SUMMARY.....	35
POUŽITÁ LITERATURA	37
SEZNAM PŘÍLOH.....	44
PŘÍLOHY.....	45

1 Úvod

Na společenský problém korupce reagují v České republice různé občanské organizace, které si jako hlavní cíl své činnosti vytyčují boj proti tomuto společenskému problému. Občanskými organizacemi se myslí nestátní neziskové organizace, které mohou mít právní formu od občanských sdružení až po nadační fondy [Dohnalová 2005: 7-8]. Předmětem zájmu budou občanské organizace, jejichž hlavní deklarovaný cíl je boj proti korupci, jsou v současné době činné a působí na národní, popřípadě vyšší úrovni – jsou součástí nadnárodní či mezinárodní zastřešující organizace. Mezi tyto jsem zařadila organizace Transparency International - Česká republika, Růžový panter, Nadační fond proti korupci, Veřejnost proti korupci, Ekologický právní servis a Oživení (program Bez korupce). Tyto organizace budou sledovány z teoretické perspektivy teorie mobilizace zdrojů a strategického přístupu k výzkumu sociálních hnutí a ve smyslu zmíněných teorií na ně bude nahlíženo jako na organizace sociálního hnutí.

Ve své práci se prostřednictvím dokumentů organizací, rozhovorů a dotazníkových šetření se zástupci protikorupčních organizací budu nejdříve snažit zjistit, jakými materiálními a lidskými zdroji disponují jednotlivé organizace a pro jaké zkoumané strategie se rozhodly. Jakou mají tyto strategie povahu? Převažují v repertoáru organizace konfrontační, nebo nekonfrontační strategie? Jedná se o strategie snažící se o mobilizaci veřejnosti? Dále tyto informace použiji pro aplikaci dvou zmíněných teoretických přístupů – teorie mobilizace zdrojů a strategického přístupu k sociálním hnutím. Na základě hypotézy, která říká, že zdroje, jež vlastní konkrétní občanské protikorupční organizace, ovlivňují strategie a volby spojené s chodem organizace [Meyer, Staggenborg 2007: 13-31], pak budu porovnávat zjištěné informace a budu se ptát, zda organizace s podobnými zdroji nevolí podobné strategie při výběru formy protestu.

První oblastí zájmu studia těchto organizací vyplývající z teorie mobilizace zdrojů budou zdroje vlastněné organizacemi, jež dle této teorie umožňují jejich aktivistickou činnost [McCarthy, Zald 1977: 1216]. Konkrétně se budu zabývat zdroji materiálními, operacionalizovanými pro účely této práce jako výnosy organizací, a tvrdými lidskými zdroji - počtem placených zaměstnanců a počtem dobrovolníků. Zjištěné lidské zdroje nám také pomohou odpovědět na otázku profesionalizace

organizace – je založena na dobrovolnících, nebo disponuje stálými, placenými zaměstnanci?

Druhý okruh zájmu je spojen s mým druhým teoretickým východiskem – strategickým přístupem ke studiu sociálních hnutí. Bude mě zajímat, jaká rozhodnutí ohledně chodu vlastní organizace a jejího směřování tyto organizace činí. Budu tedy po vzoru některých zastánců tohoto mikropřístupu ke studiu sociálních hnutí sledovat konkrétní volby a kompromisy, které dělají tyto protikorupční organizace v rámci strategického rozhodování [Jasper 2004], [Meyer, Staggenborg 2007].

V rámci strategického rozhodování se budu konkrétně zajímat o strategie při výběru formy protestu, tedy o konkrétní aktivity vykonávané organizacemi sociálního hnutí. Bude mě zajímat, jestli jednotlivé organizace volí spíše strategie zaměřené na mobilizaci veřejnosti, například demonstrace či petice, nebo spíše přímé akce zaměřené na změnu, jako je členství v poradních orgánech vlády a lobbování. Dále budu sledovat, zda se jedná o strategii konfrontační či nekonfrontační vůči autoritám.

Jelikož zdroje organizací, především výnosy, jsou organizacemi sledovány v časovém horizontu jednoho roku a pro moji budu vyhledávat co nejaktuálnější, sledovány budou zdroje za loňský rok 2012. Využívané strategie budu z tohoto důvodu zjišťovat ve stejném období, od roku 2012, ale až do současnosti, tedy do dubna 2013.

2 Výzkumné cíle a otázky

Prvotním cílem mé práce je zjistit a popsat, jakými materiálními a tvrdými lidskými zdroji disponují jednotlivé protikorupční organizace a jaké strategie volí ve sledovaném období od roku 2012 až do současnosti. U strategií budu sledovat dvě dimenze – první se týká otázky, zda jde o strategie konfrontační či nikoliv, druhou dimenzí je pak rozdělení na strategie mobilizační a přímé, nemobilizační. Dalším cílem navazujícím na zjištěné informace je podívat se na občanské protikorupční organizace z pohledu teorie mobilizace zdrojů a strategického přístupu k sociálním hnutím, tyto dva teoretické přístupy propojit a následně potvrdit či vyvrátit hypotézu o tom, že organizace s podobnými zdroji volí podobné strategie. Pokud tomu tak bude, budu se snažit vytvořit typologii občanských protikorupčních organizací dle zdrojů a použitých strategií.

Abych mohla vyvrátit či potvrdit tuto stěžejní hypotézu, musím se nejprve ptát, jaké zdroje mají jednotlivé organizace k dispozici a jaké strategie uplatňují. Mé výzkumné otázky budou tedy postupovat od konkrétních otázek na jednotlivé zdroje a strategie až k mé stěžejní otázce po vztahu zdrojů a strategií organizací.

2.1 Otázky na zdroje

- Jaké materiální zdroje zde operacionalizované na finanční výnosy organizací měly k dispozici jednotlivé organizace v roce 2012?
- Jaké je zastoupení zdrojů financování? Pocházejí prostředky z vlastní činnosti, z veřejných či z neveřejných zdrojů?
- Jakými lidskými zdroji jednotlivé organizace disponují, tedy kolik měly placených zaměstnanců a dobrovolníků v průběhu roku 2012?

2.2 Otázky na strategie

- Jaké konkrétní strategie při výběru formy protestu využívají organizace ve sledovaném období od roku 2012 až do současnosti?
- Jaké strategie převažují v repertoáru organizací - mobilizační nebo nemobilizační, tedy akce zaměřené přímo na změnu?
- Převažují v repertoáru organizací spíše konfrontační nebo nekonfrontační strategie?

2.3 Souhrnné otázky

- Používají organizace s podobnými zdroji podobné strategie?
- Je možné vytvořit typologii protikorupčních organizací dle zdrojů a používaných strategií?

3 Teoretická východiska a terminologie

Jak již bylo naznačeno, na občanské protikorupční organizace je nahlíženo jako na organizace sociálního hnutí ve smyslu používaných teorií. Tento pojem je nutné si definovat, stejně jako přiblížit teoretické přístupy používané v práci a z nich pramenící hodnotová východiska. Na základě teoretických přístupů si posléze definuji používané pojmosloví a ukáži, jak s ním budu v této práci zacházet.

3.1 Sociální hnutí

Zájem o pochopení kolektivního jednání sahá hluboko do historie, avšak s pojmem „sociální hnutí“ se setkáváme až v 60. letech 20. století, kdy začíná nahrazovat ustálený termín „kolektivní chování“. Tato terminologická inovace byla také vyvolaná změnou principů vysvětlujících kolektivní jednání, jelikož stávající teorie nebyly schopny osvětlit vlny protestů studentského hnutí v druhé polovině 60. let a čelit měnícímu se charakteru kolektivního jednání, které se stále více orientovalo na postmateriální hodnoty [Znebežánek 1997: 12-25].

Samotný pojem „sociální hnutí“ ale často autory nebyl vůbec definován, nebo se jejich přístup značně lišil, pokus o syntézu stávajících přístupů a tedy o syntetickou definici sociálního hnutí se snaží Diani: „Sociální hnutí je síť neformálních interakcí mezi pluralitou jednotlivců, skupin nebo organizací angažovaných v politických nebo kulturních konfliktech na základě sdílené kolektivní identity“ [1992: 13]. Kolektivní identita je jak věcí vědomí členů hnutí, a zahrnuje tak sdílené představy i sdílený pocit sounáležitosti mezi členy hnutí, tak i produktem vnímání pozorovateli zvnějšku [Diani 1992: 9]. V tomto smyslu bychom mohli považovat různé občanské protikorupční organizace za jednotlivá sociální hnutí, jelikož i když mezi všemi protikorupčními organizacemi najdeme sdílené ideje a orientace, tak pocit sounáležitosti je spíše patrný jen u jednotlivých organizací.

I tak je ale toto rozdělení značně neostré a proto je v této práci vhodnější rozlišit mezi definicí „sociálního hnutí“ a „organizacemi sociálního hnutí“, jak tyto pojmy vymezili McCarthy a Zald. Sociální hnutí je dle nich „soubor názorů a přesvědčení v populaci, která touží reprezentovat preferenci ke změně některých aspektů sociální struktury a/nebo alokaci odměn ve společnosti“, organizace sociálního hnutí je pak „komplex nebo formální organizace, která se ztotožňuje s cíli nebo s preferencemi

sociálního hnutí (nebo protihnutí) a pokouší se o implementaci těchto cílů“ [1977: 1217-1218]. Dle této definice můžeme jasněji rozlišit mezi konkrétními protikorupčními organizacemi na jedné straně, považované za organizace sociálního hnutí, a sociálním – konkrétně protikorupčním - hnutím jako takovým.

Stejně jako je patrná roztržičnost u terminologie, narážíme i na rozdílné přístupy ke studiu sociálních hnutí. První přístup, používaný v této práci je teorie mobilizace zdrojů a je představen v následující kapitole. Druhým je pak strategický přístup ke studiu sociálních hnutí, popsany v kapitole 3.3.

3.2 Teorie mobilizace zdrojů

Teorie mobilizace zdrojů vychází z americké perspektivy ke studiu sociálních hnutí. Za otce tohoto přístupu jsou považováni McCarthy a Zald, kteří tuto teorii poprvé představují v roce 1973 v práci „The Trend of Social Movements in America: Professionalization and Resource Mobilization“ [Smith, Fetner 2010: 30]. Navazují na Olsona a jeho novátorský ekonomizující pohled na kolektivní jednání, který jej vidí jako výsledek preferencí racionálních aktérů, kteří porovnávají zisky a ztráty a snaží se maximalizovat svůj blahobyť či zisk. Značný obrat v přístupu k sociálním hnutím také způsobila jeho interpretace hnutí jako běžného fenoménu politického života, jež se vymykala převažujícímu chápání sociálního hnutí jako něčeho patologického [Znebežánek 1997: 95].

Toto důležité hodnotové východisko teorie mobilizace zdrojů, které je tedy i hodnotovým východiskem této práce, lze nejlépe demonstrovat na podstatném rozdílu mezi dalším přístupem k výzkumu sociálních hnutí, teorií kolektivního chování: „Tam, kde teorie chování nachází deviace, teorie mobilizace zdrojů mluví o normální politice“ [Znebežánek 1997: 98]. Z této perspektivy je pak v této práci nahlíženo na občanské protikorupční organizace jako na běžnou součást politického života.

McCarthy a Zald se při představování nové teorie vymezují oproti soudobým přístupům, které vysvětlují vznik sociálních hnutí na základě rozhořčení, deprivace či sdílených přesvědčení. Abychom mohli pochopit aktivitu sociálního hnutí, je nutné vzít v úvahu výsledek kalkulace zisků a ztrát, tedy podívat se na zdroje, které jsou mobilizovány hnutím. Agregace zdrojů vyžaduje alespoň minimální organizaci, proto pokládají organizaci sociálního hnutí za klíčový prvek [1977: 1214-15].

Dále zdůrazňují, že oproti tradičnímu přístupu vidí strategické úkoly sociálního hnutí širěji než jako pouhé ovlivňování autorit. Hnutí se také musí zajímat o strategie týkající se mobilizace přívrženců na jedné straně, na druhé pak o naklonění veřejnosti a elit na stranu jejich sympatizantů. Hnutí má tedy mnohem větší množství úkolů, na které se musí soustředit [1977: 1217]. Tento pohled na množství strategických úkolů hnutí je pak více rozpracováván strategickým přístupem ke studiu sociálních hnutí, který dále představím jako druhé teoretické východisko.

Poslední velký rozdíl vidí v tom, že dřívější studie se soustředily na to, jak prostředí ovlivňuje sociální hnutí, ale méně zájmu bylo věnováno tomu, jak samotná hnutí tato prostředí využívají ke svým účelům. Různorodé společenské a kulturní aspekty může hnutí využít ve svůj prospěch – třeba snazší participaci při určitém stupni blahobytu nebo pokud je možný přístup k institucionálnímu centru [1977: 1217].

Shrneme-li, teorie mobilizace zdrojů si oproti předchozím přístupům více všíhá důležitosti organizační struktury a akumulace zdrojů. Také stírá rozdíl mezi normální politikou a činností vykonávanou politickým hnutím, tím v zásadě tuto činnost připodobňuje k politice zájmových skupin [McAdam, Tarrow, Tilly 2001: 15].

Pro hlubší představu o této teorii a jejím použití v mé práci je nutné si definovat pojem „mobilizace“ a upřesnit, co si představit pod vágním označením „zdroje“.

3.2.1 Definice mobilizace

Mobilizace dle Tillyho představuje proces, při kterém skupina přestává být pasivním souhrnem individuí, ale stává se aktivním participantem ve veřejném životě. Mobilizace hnutí má dvě důležité části - prvním je akumulace zdrojů a druhým je zvýšení kolektivních nároků na zdroje, tj. větší kontrola nad zdroji [1978: 69].

Jako kontrolu nad zdroji definuje mobilizaci i Jenkins: „Mobilizace je proces, při kterém skupina zajišťuje kolektivní kontrolu nad zdroji potřebnými pro kolektivní akci“ [1983: 532]. Mobilizaci, ať již třeba více či méně aktivní, můžeme tedy považovat za dlouhodobý proces, stojící u vzniku hnutí a probíhající po celou dobu jeho existence, pokud má hnutí potřebu zvyšovat či udržovat své postavení.

Mobilizace veřejnosti je tedy potom proces, kdy se hnutí či organizace snaží zajistit kontrolu nad těmito zdroji, tedy obrátit veřejnost v sympatizanty, mobilizace příznivců je pak jejich aktivizace pro kolektivní akci.

3.2.2 Zdroje

I když je pro tuto teorii pojem zdrojů centrálním prvkem, mezi badateli najdeme jen malou shodu v tom, jaké zdroje jsou důležité a pouze několik z nich se snažilo tento pojem lépe vymezit [Jenkins 1983: 533]. Abych mohla použít zdroje občanských protikorupčních organizací jako jeden ze sledovaných aspektů, je nutné zjistit, co se pod ním skrývá a jak jej vymezím pro účely této práce.

Jedním z prvních autorů, který klasifikuje zdroje je Etzioni a dělí je dle jejich účelu na donucovací, jako mohou být zbraně nebo armáda, normativní, třeba loajalita členů, a naposledy utilitární, které jsou všechny ostatní – kupříkladu peníze, informační zdroje, infrastruktura [1968: 388-389].

Rogers definuje zdroje velmi široce jako „...jakýkoliv atribut, faktor nebo vlastnictví, které zvyšují schopnost jeho nositele ovlivnit člověka nebo skupinu“ [1974: 1425]. Rozlišuje je na instrumentální a infra-zdroje. Instrumentální zdroje jsou dle Rogers takové, které se dají aktuálně použít při ovlivňování a infra-zdroje jsou takové, které fungují jako podmínka pro použití zdrojů instrumentálních. Jako infra-zdroj vidí například informace, ale v některých případech to mohou být i peníze [1974: 1425-1426].

I když tyto definice mohou být v některých případech užitečné, stále nám chybí konkrétnější rozdělení zdrojů či jejich seznam. Ani McCarthy a Zald nám podrobnější rozpracování zdrojů nenabízí, když pouze konstatují, že zdroje mohou být peníze, vybavení, práce/pracovníci nebo legitimita [1977: 1220]. Zvolila jsem nakonec rozpracování zdrojů používané Císařem, představené dále.

3.2.3 Operacionalizace zdrojů

Pro účely mé práce je nejpoužitelnější rozdělení, které nabízí Císař, který zdroje dělí na tvrdé a měkké. První zmíněné jsou organizační zázemí, materiální zdroje (finanční prostředky a majetek) a nakonec lidské zdroje (zaměstnanci, dobrovolníci a členové). Měkké zdroje jsou morální a kulturní - legitimita, solidarita, podpora ze strany celebrit a morálních autorit, speciální znalosti či know-how [2008: 151]. Ve své práci se zaměřím na tvrdé zdroje. Konkrétně budu sledovat následující zdroje a porovnávat je mezi organizacemi:

Tabulka č. 1: Tvrdé zdroje

Materiální zdroje	finance (výnosy)	původ zdrojů (veřejné, neveřejné, z vlastní činnosti)
Lidské zdroje	placení zaměstnanci	dobrovolníci

Zdroj: Autorka

Za prvek vhodný ke srovnávání organizací z hlediska materiálních zdrojů jsem zvolila finanční zdroje, operacionalizované konkrétně jako výnosy organizací. Ve výpisech hospodaření budu konkrétně sledovat tzv. účtovou třídu číslo šest, což jsou zjednodušeně veškeré výnosy organizace, s kterými mohla organizace disponovat za sledovaný rok [Polínková 2010: 33-34]. Jedná se především o získané finance z dotací, grantů, příspěvků, sponzorských darů, okrajově také z možné doplňkové činnosti, jako jsou například tržby z prodeje služeb [Babouček 1996: 86]. Zjišťovala jsem výnosy organizací za rok 2012, bohužel ale zatím byly k dispozici pouze výroční zprávy za rok 2011, proto jsem čerpala informací, které mi byly poskytnuty přímo zástupci organizací.

Sledovat budu také původ zdrojů financí. Výnosy jsem si rozdělila vzhledem k tomu, jestli pocházejí z veřejných nebo neveřejných zdrojů. Třetím možným zdrojem jsem pak zvolila výnosy z vlastní činnosti. Mezi veřejné zdroje počítám dotace a příjmy z veřejných rozpočtů institucí veřejné správy a také příjmy z prostředků Evropské Unie. Neveřejné či soukromé jsou pak všechny ostatní zdroje - individuální či firemní dárcovství, prostředky z nadací. Vlastními příjmy jsou pak myšleny členské příspěvky či tržby za výrobky a služby [Frištenská 2008: 101]. To, jestli organizace dostává finanční prostředky z veřejných zdrojů, může vypovídat o tom, jestli stát sympatizuje s činností této organizace a podporuje ji. Tento vztah s veřejnými institucemi by pak mohl souviset se strategiemi, ať již jako příčina či následek tohoto vztahu, což jsem se ve své práci také snažila zjistit.

Za tvrdé lidské zdroje jsem zvolila počet placených zaměstnanců a počet dobrovolníků. Za stálé zaměstnance pokládám ty, kteří pracují pro organizaci na hlavní pracovní poměr nebo na částečný úvazek. Nezahrnuji tedy osoby zaměstnané na dohody o pracovní činnosti či na dohody o provedení práce, jelikož tyto úvazky jsou zpravidla na kratší dobu [Beránek 2008: 149-152] a v průběhu roku jejich počet bude proměnlivější než počet stálých zaměstnanců.

Za dobrovolníky jsou považováni ti, kteří pro organizaci ve sledovaném roce pracovali bez nároku na odměnu, ale nejsou členy některého významného rozhodovacího orgánu organizace – tedy správní ani dozorčí rady, v případě občanského sdružení pak valné hromady. To z toho důvodu, že především v případě známějších organizací, jako je Transparency International – ČR nebo Nadační fond proti korupci, narážíme na jev, kdy vrcholná rada organizace je tvořena známými osobnostmi, které jí sice dobrovolně propůjčují svůj čas a zvučné jméno, ale toto členství je většinou spíše formální a skutečné zapojení do každodenních aktivit je u těchto dobrovolníků a členů organizace limitováno jejich omezeným časem [Svatoš 1996: 51].

Jak počet dobrovolníků, tak i počet placených zaměstnanců, budu zjišťovat za rok 2012 a budu hledat číslo, kolem kterého se průměrně tyto počty pohybovaly, jelikož tyto počty mohou v průběhu roku kolísat.

Dle zjištěných lidských zdrojů můžeme i zjistit, jak moc je organizace profesionalizovaná. Je organizace založena na dobrovolnících, nebo na placených, profesionálních zaměstnancích? Můžeme předpokládat, že se velikost materiálních a lidských zdrojů bude překrývat – jak se organizace rozrůstá, tak potřebuje více stálé, placené zaměstnance [Jasper 2004: 7].

Počet členů organizace jsem nezahrnula jako jeden z indikátorů tvrdých lidských zdrojů z důvodu, že vybraných šest protikorupčních organizací nabývá tří právních forem - nadační fond [Nadační fond proti korupci 2011], obecně prospěšná společnost [Transparency International 2008] a občanské sdružení [Růžový panter 2009; Oživení 2011; Veřejnost proti korupci 2011a; Ekologický právní servis 2012]. U nadačních fondů a obecně prospěšných společností jsou velmi konkrétně právně vymezeny orgány organizace s dolní hranicí počtů členů správní a dozorčí rady, navíc s podmínkou, že jejich počet musí být dělitelný třemi [Zákon o nadacích a nadačních fondech č. 227/1997 Sb.; Zákon o obecně prospěšných společnostech č. 248/1996 Sb.]. Z toho důvodu se počet členů a orgány organizace mezi organizacemi tolik neliší. Druhým důvodem bylo to, že občanské sdružení se od těchto dvou právních forem liší v tom, že jde o sdružení členů, ne o sdružení majetku, proto je zde princip členství mnohem silnější [Hunčová 2005: 18-19].

3.3 Strategie sociálních hnutí

Dalším z teoretických zázemí mé práce bude přístup, jehož nejvýraznějším zastáncem je v současné době James Jasper. Tento sociolog vidí značné nedokonalosti v současných strukturálních přístupech k sociálním hnutím, včetně teorie mobilizace zdrojů, jelikož se více dívají na makroúroveň a méně pak na samotné působení sociálních hnutí. V centru pozornosti by měla být každodenní dilemata, při kterých si sociální hnutí vybírají co a jakým způsobem dělat, jelikož existují rozdílné možnosti angažování. Dle Jaspera nejsme schopni vidět tyto strukturální makroúrovně „...bez prozkoumání toho, jak se vybírá a uplatňuje taktika“ [2004: 2].

Jasper ve své práci o tomto novém strategickém přístupu přibližuje základní strategické výběry, kterým čelí sociální hnutí, když se rozhoduje, jakým způsobem se angažovat. Může se jednat o výběr těch, které chceme zaujmout, jestli naše taktiky budou donucovací nebo přesvědčovací, o jaké spojence máme zájem. Tato rozhodování nazývá dilemata [2004: 7-10].

V této práci se budu zabývat strategiemi ohledně výběru formy protestu či akce, tedy jaké konkrétní rozhodnutí ohledně svých aktivit spojených s pokusem o dosažení cílů organizace zvolila. Každá organizace sociálního hnutí si vybírá konkrétní formu akce, tedy v zásadě způsob interakce s konkrétními lidmi nebo skupinami, které se snaží ovlivnit [Tilly 1978: 140-145]. V této práci je tím myšlena v zásadě každá akce či činnost, kterou organizace vědomě pořádá či vede ve vztahu ke svým cílům. Jak ukázal Tilly, skupiny si nevybírají formu protestu čistě náhodně, ale spíše z místně a časově specifického repertoáru kolektivní akce, který je vždy v určité době všeobecně, i když třeba neuvědomovaně, znám [1978: 150-158]. Dodává ale, že i tak se konkrétně zvolená forma protestu u skupin ve stejných podmínkách může lišit. Tedy i přesto, že může být forma protestu omezována určitým místně a časově specifickým repertoárem kolektivní akce, ji můžeme považovat za strategickou volbu.

Ke strategii týkající se formy protestu se neváže pouze jediné strategické dilema o tom, jakou formu protestu zvolit, ale celá řada dalších, více zaměřených na rozdílné povahy těchto forem. Já se kromě otázky, jakou strategii u formy protestu zvolily organizace, zaměřím na jedno konkrétní dilema popisované Jasperem, představené v následující kapitole.

3.3.1 Operacionalizace dilematu „Naughty or nice“

Dilema, kterým se budu zabývat, Jasper nazývá „Naughty or nice“ a váže se k rozdílným povahám formy protestu či akce – otázka zní, zda je pro hnutí výhodnější zvolit radikálnější nebo umírněnější metody [2004: 10]. Toto dilema si operacionalizují do dvou dimenzí – jednou je míra konfrontace vůči autoritám a veřejným činitelům, druhou je mobilizační potenciál zkoumaných strategií. Míru radikálnosti tedy spatřuji jak ve schopnosti mobilizovat veřejnost a tím vytvářet tlak na autority nepřímo, tak i v samotné konfrontační povaze některých strategií.

Za konfrontační, radikálnější strategie, tedy první dimenzi dilematu, dle Friče považují mobilizaci veřejnosti a vymáhání požadavků soudní cestou, za umírněnější pak lobbování a dávání příkladu [2000: 21]. Jelikož za konfrontační formy jsou považovány formy mobilizace veřejnosti, používané dvě dimenze jsou rozdílné jen u některých strategií. Příkladem je vymáhání požadavků soudní cestou, která je nemobilizační, ale zároveň konfrontační strategií.

Druhou dimenzí je to, jestli se jedná o strategii mobilizační, či nikoliv, tedy o otázku, jestli chceme cíle dosáhnout přímými cestami, či jestli je vhodnější oslovit širokou veřejnost a vyvíjet tlak přes větší počet podporovatelů. Mobilizační strategie jsou tedy ty, které jsou určené spíše k ovlivnění veřejného mínění a k mobilizaci veřejnosti. Můžeme sem zařadit demonstrace, veřejné debaty či veřejná prohlášení. Nemobilizační, přímá, strategie je ta, která je zacílena na oblasti, kde je tuto změnu implicitně možné provést, nebo na toho, kdo by ji přímo mohl iniciovat, tedy týká se politických aktérů. Spadá sem členství v oficiálních poradních orgánech, schůzky s politiky nebo využívání soudní cesty, například podávání trestních oznámení.

Obdobně se dá místo míry mobilizace rozlišit na „veřejněpolitickou advokační činnost“ a „občanskou advokační činnost“. Prvním jsou aktivity mající za cíl změny politiky, adresované přímo institucionálním elitám, paralelně k nemobilizačním strategiím používaným v této práci. Občanská advokační činnost je pak analogií k mobilizačním strategiím, jelikož jsou tím myšleny aktivity obracející na veřejnost, snažící se u ní zvýšit povědomí o problému a mobilizovat ji k dalším aktivitám [Pospíšil et al. 2009: 6].

Hranice jsou ale u těchto rozdělení značně neostré a odvíjejí se spíše od záměru, než od skutečného dopadu akce [Meyer, Staggenborg 2007: 12]. Demonstrace může být zamýšlena spíše k mobilizaci veřejnosti, ale může svým tlakem i přímo přinést sociální

změnu. Identifikované strategie používané organizacemi jsem si rozdělila dle následující tabulky:

Tabulka č. 2: Strategické dilema „Naughty or nice“

	Nekonfrontační	Omezeně konfrontační	Silně konfrontační
Nemobilizující	<ul style="list-style-type: none"> • lobbying • poradní orgány • návrhy zákonů 	<ul style="list-style-type: none"> • analýza kauz • analýza problémů 	<ul style="list-style-type: none"> • soudní cesta
Omezeně mobilizující		<ul style="list-style-type: none"> • právní poradna • edukativní činnost • odměňování oznamovatelů 	
Široce mobilizující	<ul style="list-style-type: none"> • petice • medializace 	<ul style="list-style-type: none"> • petice • medializace 	<ul style="list-style-type: none"> • petice • medializace

Zdroj: Autorka

Koncept konfrontace a mobilizace jsem si změkčila do tří kategorií. Mobilizační strategie rozdělují dle počtu obecnstva, který je oslovován. Ty mobilizační strategie, kde je potřeba vlastní iniciativy ze strany cílených osob a tedy i počet diváků je přímo úměrný počtu, který sám vyhledá interakci s organizací, jsou nazvány omezeně mobilizující. Jedná se například o edukativní činnost, jako jsou semináře o protikorupčním boji. Ty strategie, u nichž není nutná žádná iniciativa ze strany diváků, jsou pak nazývány široce mobilizující.

Konfrontaci pak rozdělují na omezenou a silnou dle toho, jak velký tlak je vyvíjen na autority a veřejné činitele. U právní poradny, edukativní činnosti a odměňování oznamovatelů jde téměř výhradně o rady či odměňování při boji proti korupci ve veřejné správě, tedy je zde konfrontace s představiteli veřejné správy. Jedná se ale o omezeně konfrontační strategie, protože nevyzývají autority přímo, například s požadavky o změnu stavu či o přijetí odpovědnosti. V tabulce je také vidět, že u petic a medializace není zcela jednoznačné, jak moc konfrontační charakter mají, proto toto bylo nutné zjistit u každé organizace zvlášť a podívat se na obsah těchto strategií.

Na základě předpokladu, že strategie je z velké části ovlivněna zdroji, protože organizace sociálního hnutí si může vybrat jen takovou taktiku, na kterou má dostatek

zdrojů [Meyer, Staggenborg 2007: 26], tak následně toto zkoumané strategické dilema porovnáám se zjištěnými zdroji a pokusím se odpovědět na otázku, zda organizace s podobnými zdroji nevolily podobné strategie co se týká formy protestu.

4 Metodologie a metody

V centru mého zájmu jsou občanské protikorupční organizace, kterých dle stanovených kritérií rozeznávám šest. Těchto šest organizací je mezi sebou porovnáváno, přičemž dodržuji dva znaky komparativního přístupu dle Mouralové a Geisslerové: celky jsou svébytné entity srovnatelného charakteru a zároveň je k sobě vzájemně vztahují. Nejedná se o pouhý popis těchto celků, ale zákonitosti se pokouším zobecnit ve formě potvrzení či odmítnutí hypotézy o vztahu mezi zdroji a strategiemi organizací [2011: 172].

Než tyto organizace mezi sebou budu porovnávat, nejdříve provedu analýzu ve smyslu myšlenkového postupu, kdy je celek rozložen na prvky, které jsou považovány za relevantní vzhledem k předmětu zkoumání [Ochrana 2009: 19-20]. Prvky jsou v tomto případě zdroje a strategie organizací, jež jsou zjišťovány u každé z nich.

Vztah mezi zdroji a strategiemi organizací je zkoumán deduktivní metodou, která vyjadřuje vztah mezi mými daty a teorií. Na počátku deduktivního přístupu mám teoretická východiska, dle nichž formuluji hypotézu [Hendl 2005: 36]. Tuto hypotézu porovnávám s daty, tedy v tomto případě se zjištěnými zdroji a strategiemi u organizací. Výstupem je přijetí či zamítnutí hypotézy o tom, že protikorupční organizace s podobnými zdroji volí podobné strategie. Pokud se tato hypotéza potvrdí, je dále možné utvořit určitou typologii protikorupčních organizací dle zdrojů a strategií.

U zkoumaných případů, protikorupčních organizací, zjišťuji data dvojího typu. U zdrojů, lidských i materiálních, se jedná v zásadě o „tvrdá“ data – výnosy a zdroje výnosů, počet zaměstnanců a dobrovolníků. Druhou oblastí jsou strategie, které jsou zkoumány více do hloubky. Snažím se zjistit, jaké strategie jsou používány a zároveň jaké jsou povahy, zdali se dá mluvit na jedné straně o strategiích mobilizačních, na straně druhé pak zdali mají konfrontační či nekonfrontační charakter.

Tato práce si za cíl neklade možnost zobecnění, jedná se o aplikaci teoretických konceptů na specifický případ vybraných občanských protikorupčních organizací. Z tohoto pohledu se pak jedná o případovou studii, jelikož případy, jednotlivé organizace, nezkoumám proto, abych mohla porozumět případům jiným, ale abych se dozvěděla více o těchto specificky vybraných případech a mohla je porovnat [Stake 1995: 4-5].

4.1 Výběr organizací

Organizací, jež se zabývají protikorupčními tématy je velké množství, proto bylo nutné mezi nimi pečlivě vybírat. Jednak kvůli omezení počtu případů, z důvodu rozsahu a omezených možností této práce, jednak proto, aby se jednalo o porovnatelné případy. Vybrala jsem ty protikorupční organizace, které splňovaly tato kritéria:

1. Jedná se o nestátní neziskové organizace.
2. Organizace byly ve zkoumaném období činné.
3. Organizace fungují minimálně na národní úrovni.
4. Organizace má jasně deklarovaný cíl – boj proti korupci.

První kritérium se týká formálního statutu organizace. Organizace musí nabývat jedné z právních forem, které jsou možné pro nestátní neziskové organizace. Možnosti právních forem nestátních neziskových organizací v České republice přejímám od Dohnalové, jež je vymezuje na základě obecných charakteristik a funkcí neziskových organizací jak jsou chápány v zahraniční literatuře. Těmito formami jsou občanská sdružení, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti a případně účelová zařízení církví [2005: 8]. Toto kritérium je užito jak kvůli porovnatelnosti organizací, tak i kvůli problematickému hledání neformálně působících organizací.

Organizace také musely být ve zkoumaném období činné, tedy od roku 2012 až do současnosti, tj. duben 2013, a jejich činnost musela být dohledatelná. Všechny z organizací o své činnosti referovaly na svých internetových stránkách, proto byla tato podmínka lehce zjištělná. Kdyby některá z organizací ukončila svou činnost, promítlo by se to na jejich internetových stránkách, které by byly nefunkční, či neaktualizované. Informace o činnosti jsou totiž pro organizace důležité z důvodu získávání podporovatelů a sympatizantů.

Aby bylo možné porovnat zdroje a strategie, další nezbytnou podmínkou je zajistit, aby tyto organizace působily na stejné či porovnatelné úrovni. Touto hranicí bylo působení minimálně na národní úrovni, tedy vyřadila jsem všechny organizace lokálního charakteru. Některé z organizací fungují i na vyšší úrovni – Transparency International – Česká republika je součástí mezinárodní sítě organizací [Transparency International 2011a], Ekologický právní servis pak působí nadnárodně, jelikož má pobočky v Bruselu a Polsku [Ekologický právní servis 2013a]. Z hlediska působení jsou ale svébytnými jednotkami, Transparency

International – Česká republika musí pouze dodržovat některé obecné zásady fungování, aby mohla získat akreditaci [Transparency International 2011a].

Tato kritéria by ale stále nestačila k omezení na menší počet případů, jelikož organizací, které by se daly označovat za protikorupční, by bylo stále mnoho. Jak kvůli omezení počtu případů, tak ale primárně kvůli splnění podmínky porovnatelnosti je pak kritériem výběru i to, aby organizace měly za cíl boj proti korupci v celé své šíři a neomezovaly se pouze na dílčí problematiku. Jako příklad bych uvedla organizaci Otevřená společnost, která často spolupracuje na projektech týkajících se boje proti korupci, ale primárně se zabývá svobodným přístupem k informacím [Otevřená společnost 2013]. Ten s protikorupční problematikou úzce souvisí, proto je tato organizace častým partnerem ostatních organizací v protikorupčních platformách. Jedná se ale již o specifické zaměření, a proto působení této organizace není porovnatelné s působením těch, které se věnují boji proti korupci v celé šíři. Z tohoto důvodu bylo nutné připojit podmínku, že organizace v popisu své činnosti musí mít přímo deklarovaný boj proti korupci, čímž si svoji činnost šířeji vymezují na celou oblast protikorupční problematiky.

Dle těchto kritérií bylo posléze identifikováno šest případů protikorupčních organizací: Transparency International – Česká republika, Růžový panter, Veřejnost proti korupci, Nadační fond proti korupci, Ekologický právní servis (konkrétně jeho protikorupční sekce „Odpovědný stát“) a Oživení (konkrétně program „Bez korupce“).

4.2 Sběr dat

Data byla získávána trojím způsobem. Nejdříve jsem získávala informace studiem veřejných dokumentů organizací. Nejvíce přínosné v tomto směru byly každoroční výroční zprávy, které většina organizací veřejně zpřístupňuje na svých internetových stránkách. Tyto dokumenty by ale byly nedostačující k zjištění celého repertoáru strategií organizací a k jejich bližšímu poznání, nadto výroční zprávy za sledovaný rok 2012 v průběhu sběru dat nebyly k dispozici. Z tohoto důvodu jsem nejdříve vycházela z výročních zpráv roku 2011, nicméně informace zjištěné z těchto zpráv by nebyly aktuálním a dostačujícím pramenem dat. Abych doplnila, ověřila, či aktualizovala zjištěné informace z dokumentů, jsem posléze provedla další sběr dat a to prostřednictvím rozhovorů a dotazníkových šetření.

Výběr zdroje dat je podřízen tomu, co je mým cílem zjistit a jak získat nejrelevantnější informace [Stake 1995: 56]. Ke zvýšení důvěryhodnosti je pak vhodné použít triangulaci zdrojů dat, tedy nespoléhat se na data z jednoho zdroje, ale těchto zdrojů použít více [Hendl 2005: 147-148], čehož jsem dosáhla zjišťováním informací přes oficiální výstupy organizací a jejich ověřováním u zástupců těchto organizací.

Zdroje dat byly dvojího typu: sekundární, publikované a sesbírané někým jiným, a primární, tedy ty, které jsem získala vlastním výzkumem [Veselý, Nekola 2007: 158]. Sekundárním zdrojem dat byly tedy oficiální internetové stránky organizací a jejich oficiální dokumenty. V rámci vlastního výzkumu jsem provedla expertní šetření s klíčovými aktéry a to formou polostrukturovaného rozhovoru a dotazníkovým šetřením formou emailové komunikace.

4.2.1 Dokumenty organizací

Používala jsem veřejné oficiální dokumenty organizací dohledatelné na jejich internetových stránkách. Nejdříve jsem ke zjištění základních informací o organizacích využívala výroční zprávy a zakládací listiny organizací, v nichž jsem hledala zdroje organizací, tedy lidské a materiální zázemí v uplynulých letech. Dále jsem zjišťovala obecný repertoár strategií ze zpráv o činnostech organizací. Tímto způsobem jsem shromažďovala informace a zároveň i zaznamenávala chybějící údaje a připravovala si tak otázky pro následující rozhovory a dotazníky, díky kterým jsem si doplnila znalost sledovaných zdrojů a strategií.

Dále bylo nutné u těch strategií, které nebylo možné ani po rozhovorech a dotaznicích identifikovat a zařadit do používaných dimenzí konfrontace a mobilizace, provést hlubší analýzu. Jednalo se konkrétně o strategie „petice“ a „medializace“, jelikož nebylo jednoznačné, zda jsou tyto strategie vůči autoritám nekonfrontační, konfrontační mírně, či silně.

V případě strategie „petice“ byl k dispozici pouze jeden zkoumaný dokument, jelikož tento nástroj využívá pouze organizace „Veřejnost proti korupci“. Jednalo se tedy konkrétně o „Manifest Veřejnost proti korupci“ [Veřejnost proti korupci 2011b], ve kterém byla následně identifikována míra konfrontace vůči veřejným činitelům.

Co se týká „medializace“, byl tento nástroj využíván, více či méně, každou z organizací. Proto bylo nutné u každé z organizací určit míru konfrontace vyskytující se ve strategii „medializace“ ve sledovaném období roku 2012 až do současnosti.

Jelikož počet dokumentů, které by mohly být v tomto případě zkoumány, značně převyšoval možnosti této práce, bylo nutné zvolit určitou selekci dokumentů spojených s medializací.

Nakonec byly za dokumenty svědčící o míře konfrontace vybrány a zkoumány oficiální tiskové zprávy organizací. Nevýhodou tohoto výběru je omezení šíře mediálních výstupů. Vyřadíme tím kupříkladu novinové články, ve kterých se vyjadřují zástupci organizací jakožto experti na protikorupční problematiku. Na druhou stranu by ale bylo těžké odlišit, zda se míra konfrontace ve vyjádření zástupce organizace neváže více k zástupci jako osobě, než k samotné organizaci. Míra konfrontace je zjišťována za organizaci jako celek, k čemuž jsou vhodné právě oficiální tiskové zprávy. Praktickým důvodem tohoto výběru je také snadná dohledatelnost těchto dokumentů, tiskové zprávy jsou systematicky zveřejňovány na internetových stránkách organizací.

4.2.2 Rozhovory

V rámci sběru dat byly také provedeny expertní polostrukturované rozhovory se čtyřmi zástupci organizací, vedoucími pracovníky, jakožto experty na sledované organizace. Jejich cílem bylo prohloubení znalostí strategií a doplnění potřebných informací o organizacích. Smyslem rozhovoru nebylo subjektivní vnímání respondentů, ale ve smyslu expertního šetření mi šlo o to „... (z)achytit a analyzovat obsah a organizaci znalostí člověka ... a využít tyto poznatky pro jiné cíle“ [Hendl 2005: 189].

V případě Nadačního fondu proti korupci a Transparency International – ČR se jednalo o projektové vedoucí, kteří disponovali rozsáhlými znalostmi o činnostech organizace. Oživení a Ekologický právní servis mají i sekce zaměřené jinak než protikorupčně, jelikož jsem ale vyhledávala informace především o protikorupční sekci a až druhotně o celé organizaci, primární výběr respondenta byl podřízen tomu, aby byl přímo ze zkoumané sekce. Tento požadavek byl splněn, v případě Oživení byl rozhovor proveden s vedoucím programu nazvaném „Bez korupce“, v případě Ekologického právního servisu se pak jednalo o členku protikorupční sekce „Odpovědný stát“.

Jelikož jsem již ze studia dokumentů organizace měla část informací zjištěnou a věděla jsem, co je naopak potřeba rozhovorem zjistit hlouběji, u každého z rozhovorů jsem předpokládala určitou strukturu a okruhy témat. Rozhovor byl veden podle předem připraveného návodu, což je vhodné právě proto, že si tím zajistíme probrání okruhů a sběr těch informací, jež jsou v centru našeho zájmu, zároveň ale nechávají rozhovoru

potřebnou volnost pro případnou změnu formulace otázek dle situace [Hendl 2005: 176]. V tomto návodu byly jen obecné okruhy a několik otázek, na které jsem chtěla znát odpověď, zbytek rozhovoru byl veden volněji a nebyl svázán přesným pořadím témat a otázek.

4.2.3 Dotazníkové šetření

Dvě organizace, s jejichž zástupci nebyl uskutečněn rozhovor, mi odpovědi na mé dotazy poskytly prostřednictvím písemné komunikace. Částečně prostřednictvím emailové komunikace se zástupci organizace, částečně jsem odpovědi na mé dotazy získala z připraveného dotazníku formou otevřených otázek. Za Veřejnost proti korupci se mnou komunikovala jedna z členek ustavujícího výboru. Dotazy určené organizaci Růžový panter mi zodpověděla ředitelka Iveta Jordanová, ukázka dotazníku i s odpověďmi je v příloze této bakalářské práce.

Dotazník měl podobnou strukturu jako rozhovor, v začátku se věnoval otázkám zdrojů organizace. Byly do něj zařazeny otázky týkající se lidských zdrojů – počtu zaměstnanců a dobrovolníků, zároveň i otázky týkající se materiálních zdrojů, tedy výnosů a zdrojů financování organizace. Ve spojení se strategiemi jsem se ptala, které z nabízených strategií organizace využívají, které považují za klíčové, a v případě, že v nabídce některá strategie chyběla, byla možnost ji doplnit.

Jelikož otázky byly specifické a dotazy na zdroje organizace mohly vyvolávat otázku, jak tyto informace chci dále využívat, byly součástí dotazníku jak instrukce k odpovědím, tak i samotné vysvětlení pozadí otázek.

4.3 Analýza rozhovorů a dotazníkových šetření

Délka rozhovorů se pohybovala kolem 25 minut a kromě jedné výjimky byly uskutečněny v sídlech organizací. Respondenti souhlasili se zpracováním údajů v práci a s nahráváním rozhovoru, proto bylo následně možné provést doslovný přepis rozhovoru. Přepisy rozhovorů jsem vytvořila z důvodu přesnější analýzy a snadnější orientace v datech.

Práci při analýze rozhovorů mi usnadňovalo to, že rozhovory byly vedeny podle velmi podobného návodu. Z tohoto důvodu bylo později možné jednodušeji identifikovat a pojmenovávat témata a okruhy rozhovoru, které se podobaly struktuře návodu k rozhovoru. Při analýze jsem tak většinu kódovaných okruhů a témat znala,

především co se týká zdrojů organizací. Ze studia dokumentů jsem zase měla představu o repertoáru strategií, z rozhovorů vyplynulo pouze pár nových, kódovaných kategorií. Jako příklad mohu uvést analytickou činnost, strategii, kterou jsem před rozhovorem vnímala jako jednu kategorii. Z rozhovorů ale vyplynulo nové kódování a rozdělení na strategii analýzu kauz a na analýzu problémů s tím, že některé organizace využívají obojího, některé pouze jednu z těchto strategií.

Když jsem vypracovávala dotazníky pro zástupce organizací, měla jsem již operacionalizovanou oblast zdrojů a tedy jsem věděla, jaké informace o zdrojích potřebuji zjistit. Díky proběhlým rozhovorům jsem již také měla představu o kódovaných okruzích strategií, tedy o širší repertoáru strategií. V dotazníku byla také možnost některou z organizací používaných strategií doplnit, pokud by dle respondenta chyběla. Kódované okruhy se zjištěnými informacemi potřebnými pro porovnání zdrojů a strategií mezi organizacemi jsem zaznamenala do tabulky, která je přílohou číslo dvě této práce.

4.4 Analýza obsahu mediálních sdělení

Jak bylo poznamenáno výše, u každé z organizací bylo potřeba zjistit míru konfrontace u strategie medializace, v případě Veřejnosti proti korupci navíc u strategie petice. K tomuto záměru bylo využito analýzy obsahu mediálních sdělení, konkrétně hermeneutického přístupu k této analýze, který je vhodný pro studium argumentačních struktur a bude nápomocný při odhalování toho, co bylo záměrem vyznění textu [Scherer 2004: 29].

Tento přístup umožňuje důkladný rozbor jednotlivých textů, což je pro nás podstatné v případě vyhodnocování konfrontace. Nevýhodou ovšem je, že tímto způsobem je z časového důvodu možné analyzovat pouze omezený vzorek textů [Scherer 2004: 29]. U petice, kde bylo nutné analyzovat jediný text, toto nebylo problémem, nicméně u medializace byla nutná důkladná selekce. První výběr proběhl u samotného typu mediálního výstupu, zvoleny byly tiskové zprávy organizací z důvodů uvedených v kapitole 4.2.1.

Počet tiskových zpráv ve sledovaném období ale stále převyšoval možnosti této práce. Jelikož každá z organizací vydává tiskové zprávy s jinou intenzitou, časová selekce, například volba zpráv za posledních pět měsíců, byla nevhodná. Proto byl zvolen postup na základě omezení počtu tiskových zpráv. Byla prováděna analýza

posledních deseti tiskových zpráv organizace s tím, že výstupy nesměly být vydány před rokem 2012, tedy před sledovaným obdobím.

Transparency International – ČR jako jediná neoznačuje mediální výstupy jako „tiskové zprávy“, ale uveřejňuje pravidelně zprávy pro veřejnost na svých stránkách [Transparency International 2011b]. V potaz se bralo posledních deset zpráv, jež se netýkaly organizačních záležitostí, kupříkladu informování o získání akreditace, informace o dárcovském čísle účtu organizace a pozvánek na debaty.

Dále jsem u všech organizací vyřadila společné tiskové zprávy v rámci projektu Rekonstrukce státu, jelikož na něm spolupracují čtyři ze šesti sledovaných organizací [Rekonstrukce státu 2013] a analýza těchto tiskových zpráv by nám nepřinesla mnoho užítku při hledání míry konfrontace medializace u jednotlivých organizací.

Pouze v případě Růžového pantera nebyl počet deseti zpráv naplněn, ve sledovaném období vydal pouze dvě tiskové zprávy. Veřejnost proti korupci vydala požadovaných deset tiskových zpráv v průběhu celého sledovaného období, první analyzovaná zpráva byla z 21. 2. 2012. Ostatní organizace pak tiskových zpráv uveřejňují více, počet deseti tiskových zpráv byl u těchto organizací naplněn v posledních třech až pěti měsících.

Po výběru textů následovalo jejich pečlivé studium. Analýza probíhala stejně u tiskových zpráv i u petice „Manifestu Veřejnosti proti korupci“. Po důkladném přečtení vybraných textů jsem identifikovala několik argumentačních struktur dle obsahů textů. Texty pak byly okódovány na základě použité argumentace a vyznění – od pozitivních výroků směrem k veřejným činitelům a autoritám, přes neutrální zprávy informující o stavu věci bez použití kritického či pozitivního hodnocení ze strany organizace, až po kritické výroky vůči autoritám. Těchto kódovacích kategorií bylo osm, každá z nich pak byla zařazena pod jeden ze tří stupňů konfrontace – nekonfrontační, omezeně či silně konfrontační.

Poté, co jsem každý z textů okódovala, jsem mohla určit, která z deseti tiskových zpráv každé organizace spadá pod jaký stupeň konfrontace. Dle toho, jaký stupeň konfrontace ve zpráv převažoval, jsem pak určila, jestli je mediální strategie organizace nekonfrontační, omezeně či silně konfrontační vůči autoritám.

4.4.1. Výsledky – tiskové zprávy

Dle obsahů tiskových zpráv jsem identifikovala osm kategorií. Za nekonfrontační tiskové zprávy jsem považovala ty, které obsahovaly pochvalu, nebo ve kterých byla pochvala vyvážená s kritikou veřejných činitelů. Také ty zprávy, kde organizace informovala například o nějakém výzkumu či rozhodnutí soudu bez vyjádření vlastního názoru jsem považovala za nekonfrontační vůči autoritám.

Omezeně konfrontační zprávy byly ty, ve kterých zaznívala kritika činnosti veřejných činitelů, ale nejednalo se o přímou konfrontaci ve smyslu výzev k přijetí odpovědnosti a vyvození důsledků. Pokud se jednalo o takovouto přímou konfrontaci či nařčení ze (skrytého) záměru něco (ne)vykonat adresované veřejným činitelům, považovala jsem tiskové zprávy za silně konfrontační. Porovnávané tiskové zprávy, s odkazy a určenými kategoriemi jsou součástí příloh této práce.

Jelikož u Veřejnosti proti korupci a Nadačního fondu proti korupci jsem identifikovala většinu zpráv silně konfrontačních, jejich medializační strategii pokládám za silně konfrontační vůči autoritám. U Veřejnosti proti korupci to bylo šest tiskových zpráv s přímou výzvou či přímým nařčením z konání morálně špatné činnosti za účelem vlastního prospěchu, u Nadačního fondu proti korupci bylo podobných zpráv pět.

Oživení mělo celkem čtyři tiskové zprávy silně konfrontační, jelikož však mělo zároveň i tři nekonfrontační zprávy, pokládám tak strategii medializace této organizace za omezeně konfrontační. U ostatních organizací převažovaly omezeně konfrontační tiskové zprávy, proto u nich taktéž tuto strategii považuji za omezeně konfrontační.

4.4.2 Výsledky – petice

U petice „Manifest Veřejnost proti korupci“ jsem postupovala stejným způsobem jako u sledovaných tiskových zpráv. V petici najdeme přímé nařčení „Policie a justice důsledně korupci a velké podvody nepotírají a nelze se zbavit dojmu, že jsou někdy spíš její součástí.“, dále se píše, že „Korupce se stala systémovou součástí politiky a nástrojem privatizace veřejné moci.“ [Veřejnost proti korupci 2011b].

Navzdory tomu, že v textu najdeme kritiku celé naší společnosti ve smyslu, že vinu za korupční situaci v České republice neseme všichni, většina kritiky je zaměřena proti veřejným činitelům. Manifestem se snaží mobilizovat veřejnost k tomu, aby hlasitě protestovala proti korupčním praktikám u státních institucí a politiků. Proto tento

manifest, jakožto strategii využívání petic, považují za silně konfrontační vůči autoritám.

5 Zdroje a strategie organizací

Zdroje a strategie zjištěné z rozhovorů, dokumentů a dotazníků jsou souhrnně zaznamenány v příloze číslo dva, proto zde shrnuji pouze nejdůležitější zjištění a prezentuji závěry o vlivu zdrojů na strategie občanských protikorupčních organizací.

5.1 Lidské a materiální zdroje organizací

Potvrdilo se, že lidské a materiální zdroje se prolínají. Organizace Růžový panter a Veřejnost proti korupci, které disponují pouze malým množstvím finančních prostředků, a jejichž výnosy se pohybují do částky 150 000 korun ročně, jsou v zásadě závislé na dobrovolnících a nedisponují stálými zaměstnanci. Využívají pouze možnosti krátkodobějších pracovních dohod: „...pokud získáme finance na financování určitých projektů, pak práci honorujeme na základě smlouvy“ [Jordanová 2013]. Naopak ostatní sledované organizace, jejichž výnosy za rok 2012 převyšovaly čtyři miliony korun, mají shodně mezi osmi až deseti stálými zaměstnanci a tedy jejich činnost je co se týče lidských zdrojů profesionalizovaná.

Proto se z hlediska zdrojů dá na nejobecnější úrovni rozlišovat mezi organizacemi s malými materiálními i lidskými zdroji, těmi by byly Růžový panter a Veřejnost proti korupci, a na druhé straně pak mezi organizacemi s lidskými i materiálními zdroji velkými. Tyto organizace jsou profesionalizované ve smyslu disponování stálými, placenými zaměstnanci a mezi tyto organizace pak patří zbývající čtyři sledované organizace.

Dobrovolníky, kteří by se účastnili činnosti organizace na každodenní bázi, najdeme tedy jen u organizací s nepoměrně menšími výnosy, Růžový panter a Veřejnost proti korupci. Z rozhovorů vyplynulo, že organizace s velkými zdroji nevyhledávají dobrovolníky z toho důvodu, že po nich požadují práci, ke které jsou zapotřebí odborné znalosti a zkušenosti [Majerová 2013]. A právě znalosti a zkušenosti, které by byly využitelné organizacemi, většina dobrovolníků postrádá [Kameník 2013]. Jelikož specificky v oblasti boje proti korupci je všemi organizacemi často využíváno práva, výjimku tvoří právní dobrovolnické stáže studentů, kterých využívají

i organizace s velkými zdroji – Ekologický právní servis a Transparency International – ČR.

Zde je ale nutné podotknout, že konkrétně v případě organizace Růžový panter, která využívá pouze dobrovolníky a krátkodobější pracovní úvazky, mi bylo sděleno, že spolupracující osoby jsou pečlivě vybírány a jedná se o profesionály v konkrétních oblastech. Rozdíl v tomto případě je tedy ve formě úvazku a způsobu ohodnocení [Jordanová 2013].

V případě Oživení a Ekologického právního servisu byl problém s určením výnosů, jelikož tyto organizace mají i jiné než protikorupční sekce. U Oživení nakonec nebylo nutné tuto otázku řešit, jelikož v roce 2011 bylo 95 % prostředků vydáno na protikorupční sekci „Bez korupce“ a pouhá 4 % na druhou sekci „Udržitelná doprava“ [Oživení 2012: 44]. Z rozhovoru se zástupcem navíc vyplynulo, že v roce 2012 byl procentuální podíl sekce „Udržitelná doprava“ ještě menší, jelikož se pouze dokončují rozdělené projekty a činnost této sekce bude v nejbližší době ukončena [Kameník 2013]. Dá se tedy říci, že výnosy organizace Oživení jsou výnosy protikorupční sekce.

U Ekologického právního servisu, který má čtyři sekce, byly zjištěny výnosy pouze za celou organizaci, které se podobně jako v roce 2011 pohybují okolo devíti milionů korun. Je tedy problematické tuto částku porovnávat s ostatními organizacemi. Protože má však protikorupční sekce Ekologického právního servisu pouze o jednoho až dva zaměstnance méně, než organizace, jejichž výnosy jsou nad čtyři miliony korun, můžeme předpokládat, že finance, kterými disponuje protikorupční sekce, jsou jen o něco menší než jsou tyto čtyři miliony korun. Počet zaměstnanců, jež pracují v protikorupční sekci Ekologického právního servisu, tvoří třetinu z celkového počtu zaměstnanců organizace, proto je tedy možné se domnívat, že úměrně tomu budou rozděleny i finance. To by tedy nakonec ukazovalo na výnosy protikorupční sekce okolo tří milionů korun. Nicméně je nutné zdůraznit, že přesné výnosy této sekce nejsou známy. Pro účely této práce je ale důležité, že se výnosy v každém případě blíží více organizacím s velkým objemem materiálních zdrojů, než organizacím s malými zdroji. A co se týká počtu zaměstnanců, počet je téměř shodný s organizacemi s velkým objemem zdrojů.

Zajímavé bylo sledovat zdroje financování. Obě dvě organizace s malými zdroji, Veřejnost proti korupci a Růžový panter, mají výhradně neveřejné zdroje financování.

Růžový panter vysvětluje, že nečerpá dotace a státní granty „z důvodu možného střetu zájmů“ [Jordanová 2013]. Veřejných zdrojů také až na malé výjimky nevyužívá Nadační fond proti korupci, patřící mezi organizace s velkými zdroji, který získává nejvíce prostředků od svých zakladatelů a od soukromých dárců. Ostatní organizace, Ekologický právní servis, Oživení a Transparency International – ČR, jsou pak financovány ze 30 a více procent z veřejných zdrojů, Transparency dokonce většinově ze 60 %.

5.2 Strategie organizací

Pokud pomineme makrostrukturní podmínky, jakými jsou například společenské a politické uspořádání, jsou strategie sledovaných organizací v nejobecnějším slova smyslu ovlivněny tím, že působí ve stejné, protikorupční oblasti. Tím, že je korupce právně postihnutelná z pohledu trestního i soukromého práva [Ministerstvo vnitra 2010], objevují se strategie „analýza kauz“ a „soudní cesta“, kdy je možné po zjištění skutečností korupčního charakteru využít soudní cesty a podat trestní oznámení. Na principu možnosti právně se bránit proti korupčním praktikám, je také založena strategie provozování právní poradny a na toto téma je často zaměřena i edukativní činnost – ku příkladu „Kurz občanské protikorupční sebeobrany“ organizace Transparency International – ČR [Transparency International 2013].

Působení v této oblasti je dle zástupců také specifické v tom, že vyžaduje odbornost a zakládá se spíše na znalostech, než na aktivismu ve smyslu mobilizace veřejnosti. To se pojí s tím, že organizace jednotně svůj boj zaměřují na systémovou korupci, tj. na korupci spojenou se státní správou, proti níž spatřují smysl bojovat spíše ve smyslu hledání systémových řešení analytickými metodami. Tento názor byl vyjadřován především ve spojení s dotazem, mají-li organizace dobrovolnickou základnu, kdy se někteří zástupci vymezovali proti aktivistickým, například ekologickým, organizacím. Co se tedy týká širě repertoáru, dobře je to patrné z tabulky číslo dva u operacionalizace strategie, kdy šest identifikovaných strategií lobbying, poradní vládní orgány, soudní cesta, návrhy zákonů, analýza kauz a analýza problémů je vyloženě nemobilizačních, tři jsou omezeně mobilizační (edukativní činnost, odměňování oznamovatelů, právní poradna) a pouze dvě široce mobilizující (petice, medializace).

I z toho důvodu, že se organizace považují spíše za odborníky na danou problematiku, je jako jediná silně konfrontační strategie rozšířena soudní cesta, kterou využívá pět organizací, pokud pomineme medializaci u Veřejnosti proti korupci a Nadačního fondu proti korupci a petici Veřejnosti proti korupci. Demonstraci, jako široce mobilizující a silně konfrontační strategii, nevyužívá ani jedna ze sledovaných organizací. Rozšířenější jsou pak omezeně konfrontační strategie, tedy ty, při kterých dochází k určitému tlaku na veřejné činitele, ale nikoliv formou otevřené konfrontace ve smyslu přímého vymáhání svých požadavků, ale spíše kritikou dané situace. Jedná se o analýzu problémů a kauz, právní poradnu, edukativní činnost, odměňování oznamovatelů korupce u Nadačního fondu proti korupci a o medializaci u čtyř ze šesti organizací. Strategie nekonfrontační jsou pak založeny na přesvědčení, že změna systému je možná právě ve spolupráci s veřejnými činiteli, tedy jde o změnu plynoucí zevnitř, nikoliv zvnějšku systému. Těmito strategiemi je lobbying, navrhování zákonů (a celkově legislativních úprav) a spolupráce ve vládních poradních orgánech.

Lobbying jakožto snahu o přesvědčení zákonodárce k přijetí či odmítnutí určitých opatření využívá každá z organizací, i když v různé míře. Jak již bylo řečeno, je to spojeno s přesvědčením, že je nutné především bojovat se systémovou korupcí, a to skrze legislativu. Tuto strategii ale shledávají zástupci organizací problematickou z různých důvodů. Jedním bylo, že veřejní zástupci mají malé povědomí o problému a z tohoto důvodu je spolupráce komplikovaná. Proto se pak lobbying pojí spíše s tím, že se organizace snaží svoje návrhy a požadavky vysvětlit [Majerová 2013]. Konkrétně v oblasti bezpečnostní politiky státu, kterou se zabývá Růžový panter, dochází k situaci, kdy většina senátorů, byť jsou členové výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost, této oblasti nerozumí a nezajímají se o ni. Komunikace s některými kontrolními komisemi v Poslanecké sněmovně mnohdy působí dokonce kontraproduktivně [Jordanová 2013]. Další překážkou je to, že pro komunikaci se zákonodárci a jejich přesvědčování je nutné pociťovat vzájemné sympatie, takže tato strategie je pak aplikovatelná jen v případě dobrých vztahů s konkrétními zákonodárci [Kameník 2013]. Z těchto důvodů se zdá, že lobbying probíhá spíše formou přesvědčování při různých expertních sezeních, při kterých se prezentují a vysvětlují návrhy legislativních úprav, než formou individuálních setkání s konkrétními zákonodárci.

5.3 Vliv zdrojů na strategie organizací

Ze zjištěných zdrojů a strategií organizací se nedá usuzovat, že by objem materiálních a lidských zdrojů měl vliv na to, jestli si organizace vybírá více mobilizační, nebo více konfrontační strategie. Zdá se, že zásadněji strategie a repertoár organizací souvisí se zdrojem financování a se zkušenostmi organizace, tedy jestli se jedná o organizaci dlouhodobě fungující a uznávanou v této oblasti. Zjištěné informace jsou ve zjednodušené podobě vidět v následující tabulce, podrobněji viz příloha číslo dvě této práce:

Tabulka č. 3: Zjednodušené informace o zdrojích a strategiích

	TRANSP ARENCY INTERNA TIONAL	OŽIVENÍ - program Bez korupce	EKOLOGI CKÝ PRÁVNÍ SERVIS	NADAČNÍ FOND PROTI KORUPCI	RŮŽOVÝ PANTER	VEŘEJNOST PROTI KORUPCI
Začátek (protikorupční) činnosti	1998	1997	2010 (1995 - organizace)	2011	2002	2011
Lidské zdroje	ZAMĚSTNANCI 8-10				DOBROVOLNÍCI/ KRÁTKÉ ÚVAZKY	
Zdroje materiální 2012	VELKÉ (mezi 3 a 7 miliony Kč)				MALÉ (do 150 000 Kč)	
Původ zdrojů	30-60 % VEŘEJNÉ ZDROJE FINANCOVÁNÍ			TÉMĚŘ VÝHRADNĚ NEVEŘEJNÉ		
Nemobilizující - nekonfrontační	lobbying poradní orgány návrhy zákonů			lobbying návrhy zákonů	lobbying návrhy zákonů	lobbying
Nemobilizující- Omezeně konfrontační	analýza kauz analýza problémů	analýza problémů	analýza kauz	analýza kauz analýza problémů	analýza kauz	
Nemobilizující – silně konfrontační	soudní cesta	X	soudní cesta			
Omezeně mobilizující – omezeně konfrontační	právní poradna edukativní činnost	X	odměňování oznamovate lů	X		
Široce mobilizující – omezeně konfrontační	medializace			X	medializac e	X
Široce mobilizující – silně konfrontační	X			medializace	X	medializace petice

Zdroj: Autorka

Organizace, které se na protikorupční problematiku specializují nejdéle, Transparency International – ČR a Oživení, mají nejširší repertoár strategií. Oproti ostatním organizacím se věnují i edukativní činnosti a vedení právní poradny pro veřejnost. Je zajímavé, že tyto dvě protikorupční organizace s nejdelší tradicí v oblasti protikorupčního boje, mají zabraný nejširší repertoár činností na „protikorupčním trhu“, pokud použiji slova respondentky z Ekologického právního servisu. Stejná respondentka později vysvětluje, proč Ekologický právní servis nevede právní poradnu pro veřejnost – protože tuto strategii využívá již Transparency i Oživení, není nutné ji přidávat a duplikovat tak činnost organizací. Podobně stejná organizace nevidí svoji úlohu v analýze kauz, jelikož tuto strategii využívá již hodně organizací, a tak se snaží jít odlišnou cestou a tou je zaměření se na problémové oblasti v legislativě [Klimešová 2013].

Toto rozdělování oblastí zájmu je zajímavé jak z hlediska teorie mobilizace zdrojů, tak z hlediska strategického přístupu. Jak shrnují Meyer a Staggenborg dosavadní poznatky o rozdělování oblastí organizacemi sociálního hnutí, aby se hnutí vyhnula zbytečné konkurenci, čímž se snaží odlišit od ostatních hnutí působících ve stejných oblastech. Pokud jsou zdroje v oblasti relativně rozsáhlé, organizace vedle sebe mohou dobře fungovat, a třeba se jen nepatrně od sebe odlišovat a nekonkurovat si. Pokud je ale zdrojů nedostatek, organizace se snaží odlišit velmi výrazně od ostatních, aby si nekonkurovaly v boji o zdroje, ať už jde zdroje lidské, o příznivce, či o zdroje materiální [2007: 25-26].

Další možností je ale ta, s kterou se setkáváme v případě sledovaných protikorupčních organizací. Organizace mohou spolupracovat, „...pokud vyvinou takové specializované úlohy, které jsou odlišné, ale kompatibilní, aby mohly kombinovat zdroje k dosažení společných cílů...“ [Meyer, Staggenborg 2007: 26]. Organizace spolu často spolupracují, příkladem je již zmiňovaný současný projekt čtyř sledovaných organizací s názvem Rekonstrukce státu. Důležitost úspory zdrojů si uvědomoval i respondent z Transparency International – ČR, když hovořil o spolupráci protikorupčních organizací: „A samozřejmě ten cíl je pochopitelně co nejefektivněji využívat ty zdroje, které máme a co nejefektivněji využívat těch znalostí, co máme.“ [Beránek 2013]. Organizace se snaží v oblastech, kde se jejich činnosti tematicky prolínají, vytvářet spojení a partnerství.

Nejdůležitějším vlivem na zvolené strategie se ukazuje vztah se státem. Organizace, které fungují dlouhodobě a získávají velkou část svých disponibilních financí z veřejných prostředků, využívají možnosti spolupráce se státem na úrovni vládních poradních orgánů. Konkrétně je v současné době činný Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí [Vláda České republiky 2013], jehož členy jsou zástupci Ekologického právního servisu, Oživení a Transparency International – ČR. Tyto tři organizace získávají více než 30 % zdrojů financování z veřejných prostředků, ostatní organizace jsou na těchto prostředcích nezávislé. I když má Růžový panter na poli boje proti korupci delší tradici než Ekologický právní servis, veřejné prostředky nechce využívat z důvodu možného střetu zájmů a na rozdíl právě od Ekologického právního servisu se spolupráce na úrovni poradních orgánů neúčastní.

Tento rozdílný přístup ke spolupráci se státem je možné spatřovat spíše ve zdrojích financování než na objemu materiálních a lidských zdrojů. Nadační fond proti korupci, přestože disponuje podobným objemem zdrojů jako Oživení a nejspíše větším než má k dispozici protikorupční sekce Ekologického právního servisu, v těchto poradních orgánech zástupce nemá. Zde je ale možným vysvětlením i to, že organizace nepatří mezi dlouhodobě působící, takže zatím nemá vybudované renomé v protikorupční oblasti. U Růžového pantera je tento rozdíl ve vztahu se státem jasně deklarovaný samotnou organizací – veřejné zdroje nevyužívají kvůli možnému střetu zájmů a na členství v poradních orgánech vlády mají následující názor:

„Nepokládáme za efektivní. Čas a prostředky vynaložené na spolupráci nepřinesly v minulosti očekávaný efekt. Častá kompromisní řešení, vzešlá z působení protikorupčních platforem nejsou dle našeho názoru účelným řešením. Nepatříme mezi organizace, které jsou ochotny čerpat státní dotace a granty, účastnit se diskuzí na úrovni vládních poradních orgánů a poté klíčové problémy přecházet mlčením či eufemistickými komentáři.“ [Jordanová 2013].

Zajímavé dále je, že u nejmladších organizací, tedy u Nadačního fondu proti korupci založeného roku 2011 a Veřejnosti proti korupci fungujícího od téhož roku, byla jako u jediných identifikována strategie „medializace“ jako silně konfrontační. Opět není zcela zřejmé, zda se tato větší míra konfrontace s autoritami dá přičítat kratší době jejich působnosti nebo původu zdrojů. Pokud by ale původ zdrojů měl být určující,

Růžový panter jako další organizace nezávislá na veřejných zdrojích financování, by se tomuto předpokladu vymykala, jelikož medializace využívá poskrovnu, tiskových zpráv vydává oproti ostatním organizacím minimálně a strategie „medializace“ byla identifikována jako omezeně konfrontační.

Dalším, čeho je možné si všimnout ve spojitosti s tím, jak dlouho jsou organizace činné, je strategie „analýza kauz“ a „analýza problémů“, neboli problematických oblastí. Zmíněné nejmladší organizace, Nadační fond proti korupci a Veřejnost proti korupci, analýzy problematických oblastí v rozsahu, v jakém je dělají ostatní organizace, neprovádějí. Jejich činnost se v oblasti analytické soustředí více na analýzu kauz. V případě Nadačního fondu proti korupci se toto ale začíná dle názoru mé respondentky z Ekologického právního servisu proměňovat, protože se z ryze investigativního stylu více zaměřuje na odbornou, analytickou činnost týkající se veskrze legislativních problematických oblastí. Také byl v tomto rozhovoru vyjádřen názor, že tento přechod od čistě investigativní analýzy kauz k zaměřování se na problematické oblasti je logickým vyústěním toho, že si organizace uvědomí, že je nutné boj proti korupci zaměřovat na změnu systémovou [Klimešová 2013]. Toto zaměřování se na problematické okruhy je tedy také součástí toho, že organizace samy sebe vnímají jako odborníka na problém, nikoliv jako aktivistickou skupinu, která by měla mobilizovat veřejnost k činnosti právě třeba jen poukazováním na korupční kauzy.

Závěr

Cílem této práce bylo na pozadí teorie mobilizace zdrojů a strategického přístupu k sociálním hnutí blíže prozkoumat zdroje a strategie občanských protikorupčních organizací. U vybraných šesti organizací, které se v České republice zabývají bojem proti korupci v národním či nadnárodním měřítku, jsem nejdříve prostřednictvím jejich oficiálních dokumentů, rozhovorů a dotazníkových šetření zjišťovala, jakými tvrdými materiálními a lidskými zdroji disponují a jaké strategie, formy činností, používají. Zjištěné zdroje a strategie organizací jsem pak porovnávala mezi sebou a snažila se zjistit, zda spolu zdroje a zvolené strategie organizací nějakým způsobem souvisí.

Materiální a lidské zdroje organizací, tedy sledované výnosy a zaměstnanci a dobrovolníci, se mezi sebou dle předpokladu prolínají. To znamená, že organizace, jež disponují velkými zdroji, mají také stálé zaměstnance, na rozdíl od organizací se zdroji malými, jež jsou závislé na dobrovolnické bázi. Dále byl také sledován původ zdrojů financí, u něhož souvislost s objemem lidských a materiálních zdrojů zjištěna nebyla.

Repertoár používaných strategií je primárně ovlivněn oblastí činnosti, tedy tím, že se zabývají protikorupční problematikou. Z tohoto důvodu jsou často používané strategie využívající práva – analýza kauz a následné vymáhání požadavků soudní cestou, právní poradna či jiná edukace veřejnosti, například semináře, s tematikou právní obrany proti korupci. Strategie jsou spíše než na mobilizaci veřejnosti zaměřeny na odbornou stránku boje proti korupci – snaží se analyzovat problematické oblasti, navrhnout legislativní úpravy a účastnit se expertních setkání, například na úrovni poradních orgánů vlády. Ani silně konfrontační strategie vůči autoritám nejsou příliš používané a výjimku pak tvoří zmíněná soudní cesta, u dvou organizací pak silně konfrontační mediální strategie.

Při porovnávání organizací se pak ukazuje, že více než objem materiálních a lidských zdrojů má na zvolené strategie vliv zdroj financování, potažmo vztah se státem, a zkušenosti organizace. Organizace dlouhodobě působící v protikorupční oblasti, mezi něž patří Transparency International – ČR a Oživení, mají nejširší repertoár činností. Naopak nejmladší organizace, Nadační fond proti korupci a Veřejnost proti korupci, jako jediné používají medializační strategii silně konfrontační a

také se na rozdíl od ostatních organizací nevěnují tak intenzivně analýzám problémů, ale spíše se zaměřují na analýzy kauz.

U organizací, které získávají velkou část svých prostředků z veřejných zdrojů, je patrný jejich rozdílný vztah se státem, který jejich činnost nepodporuje pouze po této finanční stránce. Tyto organizace spolupracují se státem i na úrovni poradních vládních orgánů, kam mají přístup na rozdíl od organizací, majících téměř výhradně neveřejné zdroje financování. I přesto, že Růžový panter působí dlouhodobě v oblasti protikorupčního boje, nevyužívá veřejné zdroje financování a zároveň není členem poradních orgánů. Pro shrnutí, zdroje financování a vztah se státem, společně s určitým renomé v oblasti protikorupčního boje spojeným s délkou působení organizace, se zdají mít největší vliv na zvolené strategie organizací.

Práce měla za cíl zjištění informací o organizacích, a zároveň i aplikaci a propojení teoretických přístupů. V případě teorie mobilizace zdrojů šlo o zaměření pozornosti na zdroje organizací, v případě strategického přístupu ke studiu sociálních hnutí pak o sledování taktik a rozhodování organizací. Toto propojení se ukázalo v případě zkoumání protikorupčních organizací plodným, jelikož i když vliv objemu zdrojů na strategie zjištěn nebyl, v případě původu finančních zdrojů se pak souvislost ukázala. Tato práce také otevírá nové otázky pro případné další výzkumy působení protikorupčních organizací. Přínosné by bylo hlouběji prostudovat, jak vypadá vztah mezi organizací a státem, a jak se tato spolupráce se státem dlouhodobě formuje. Popřípadě, zda je tato spolupráce přínosná, či zda se z hlediska dosahování cílů více nevyplácí být hlasitým oponentem.

Summary

The purpose of this thesis was to closely examine the resources and strategies of anti-corruption NGOs. By examining the official documents, conducting interviews, and questionnaires with representatives of six selected organizations whose aim is fighting corruption on a national or international level in the Czech Republic I first found out what are their hard material and human resources and what strategies or forms of activity they use. I compared the information about their resources and strategies afterwards to attempt to find out whether the resources can be linked to their choice of strategies.

The NGOs' material and human resources, e.g. the observed income, employees and volunteers, are closely related. That is, an organization with greater resources also has stable employees and organizations with smaller resources are dependent on volunteers. I also observed the origin of financial resources but no relation with the amount of human and material resources was found.

The range of strategies used by an organization is primarily influenced by the field of activity which is the fight against corruption. For this reason strategies involving law are used very often – affair analysis and subsequent demands with the aid of courts, legal counseling or other forms of educating the public, for example seminars, with topics related to legal defense against corruption. The strategies are focused on the specialized means of fighting corruption rather than mobilizing the public - the organizations try to analyse problem areas, to suggest changes in legislation and to take part in meetings of experts, for example on the level of advisory and working bodies of the government. Strongly confrontational strategies are not used very often either with the exception of resolving issues through courts. Some organizations also use strongly confrontational media strategies.

Comparing the organizations then shows that it is the source of finances – together with their relationship with the state and their experiences – that has more influence on the choice of strategies rather than the amount of material and human resources. The organizations with a long history of activity in the field of fight against corruption, for example Transparency International – ČR and Oživení have the widest range of activities. The youngest organizations Nadační fond proti korupci and Veřejnost proti korupci, on the other hand, are the only ones that use strongly

confrontational media strategies and also engage more intensively in analysing affairs rather than analysing problems.

Organizations whose income is largely of public origin differ only in their relationship with the state who not only supports them in terms of finances but also cooperates with them on the level of its advisory and working bodies which are accessible to them, which contrasts with organizations whose financing sources are almost exclusively non-public. Even though Růžový panter is a long-term participant in the field of fighting against corruption, this organization doesn't use public sources of finances and is not member of any governmental advisory and working bodies. To conclude, the factors influencing the NGOs' choice of strategies the most are: sources of financing and the NGOs' relationship with the state together with a certain reputation in the anti-corruption field which is linked to the time for which they have been active.

Použitá literatura

Babouček, Petr. 1996. „Finanční řízení neziskové organizace.“ Pp 71-99 in Jiří Plamínek, Vladimír Svatoš, Jindřiška Hledíková, Petr Babouček, Pavla Jandáková, Josef Zetěk (eds.). *Řízení neziskových organizací*. Praha: Nadace Lotos. ISBN: 8023804421

Beránek, Petr. 2008. „Daně v nestátních neziskových organizacích (ze zaměřením na příjemce dotací a grantů).“ Pp 129-154 in Lenka Deverová, Pavol Frič, Hana Frištenská, Petr Beránek (eds.). *Společenský a legislativní rámec neziskového sektoru*. [online] Praha: Agnes [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: <http://texty.agnes.cz/data/text/4/4-text.pdf>

Beránek, Stanislav. 2013. *Rozhovor s projektovým vedoucím Transparency International – ČR*. Praha, 8. 4. 2013. Přepis rozhovoru je součástí příloh této práce.

Císař, Ondřej. 2008. *Politický aktivismus v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury. ISBN: 978-80-7325-168-0

Česko. 1995. „Zákon ze dne 28. září 1995 o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů.“ in *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Částka 65. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2876>

Česko. 1997. „Zákon ze dne 3. září 1997 o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech).“ in *Sbírka zákonů České republiky* [online]. Částka 80. [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=3071>

Diani, Mario. 1992. „The Concept of Social Movement.“ *The Sociological Review* [online] 40 (1): 1-25 [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=sih&AN=9203090849&lang=cs&site=ehost-live>

Dohnalová, Marie. 2005. „Občanský sektor.“ Pp 4-9 in Škrabelová Simona (eds.). *Definice neziskového sektoru (Sborník příspěvků z internetové diskuze CVNS)*. Brno: CVNS. ISBN 8023940570

Ekologický právní servis. 2012. „Výroční zpráva 2011.“ [online]. Praha: Ekologický právní servis [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.eps.cz/sites/default/files/vyrocní_zpravy/eps_vyrocní_zprava_cz_2011.pdf

Ekologický právní servis. 2013a. „Naše vize.“ [online]. Praha: Ekologický právní servis [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.eps.cz/o-nas/nase-vize>

Ekologický právní servis. 2013b. „Tiskové zprávy.“ [online]. Praha: Ekologický právní servis [cit. 29.4. 2013]. Dostupné z: <http://www.eps.cz/pro-media/tiskove-zpravy/vse>

Etzioni, Amitai. 1971. *The Active Society: a Theory of Societal and Political Processes*. New York: Collier-Macmillian. ISBN: 0029095808

Frič, Pavol. 2000. *Neziskové organizace a ovlivňování veřejné politiky: Rozhovory o neziskovém sektoru II*. Praha: Agnes. ISBN: 8090263364

Frištenská, Hana. 2008. „Státní a nestátní neziskové organizace.“ Pp 89-115 in Lenka Deverová, Pavol Frič, Hana Frištenská, Petr Beránek (eds.). *Společenský a legislativní rámec neziskového sektoru*. [online] Praha: Agnes [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://texty.agnes.cz/data/text/4/4-text.pdf>

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál. ISBN: 9788026202196

Hunčová, Magdalena. 2005. „O pojmech neziskovost, veřejná prospěšnost a veřejné služby.“ Pp. 13-23 in Škrabelová Simona (eds.). *Definice neziskového sektoru (Sborník příspěvků z internetové diskuze CVNS)*. Brno: CVNS. ISBN: 8023940570

Jasper, James M. 2004. „A Strategic Approach to Collective Action.“ *Mobilization: An International Journal* [online] 9 (1): 1-16 [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://jamesmjasper.org/files/SocialMoves.pdf>

Jenkins, Craig J. 1983. „Resource Mobilization Theory and the Study of Social Movements.“ *Annual Review of Sociology* [online] 9: 527-553 [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2946077.pdf>

Jordanová, Iveta. 2013. *Dotazníkové šetření s ředitelkou Růžového pantera*. Dotazník je zveřejněn jako „Příloha č. 1“.

Kameník, Martin. 2013. *Rozhovor s vedoucím projektu „Bez korupce“*. Praha, 28. 3. 2013. Přepis rozhovoru je součástí příloh této práce.

Klimešová, Magdalena. 2013. *Rozhovor s koordinátorkou platformy protikorupčních organizací, Ekologický právní servis*. Praha, 4. 4. 2013. . Přepis rozhovoru je součástí příloh této práce.

Majerová, Linda. 2013. *Rozhovor s projektovou vedoucí Nadačního fondu proti korupci*. Praha, 28. 3. 2013. Přepis rozhovoru je součástí příloh této práce.

Meyer, David S., Suzanne Staggenborg. 2007. „Thinking about Strategy.“ *Paper for Collective Behavior/Social Movement Section's Workshop* [online]. New York: Hofstra University [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.hofstra.edu/pdf/cbsm_plenary_3.pdf

McAdam, Doug, Sidney Tarrow, Charles Tilly. 2001. *Dynamics of Contention*. New York: Cambridge University Press. ISBN: 9780521011877

McCarthy, John D., Mayer Zald. 1977. „Resource Mobilization and Social Movements: a Partial Theory.“ *American Journal of Sociology* [online] 82: 1212-1241 [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2777934.pdf>

Ministerstvo vnitra. 2010. „Zákony související s korupční problematikou.“ [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky [cit. 7. 5. 2013].

Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-a-legislativa-830237.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d>

Mouralová Magdalena, Hana Geissler. 2011. „Komparativní přístupy při zkoumání veřejných politik.“ Pp 170-193 in Martin Nekola, Magdaléna Mouralová, Hana Geissler (eds.) *Současné metodologické otázky veřejné politiky*. Praha: Karolinum.

ISBN: 9788024618654

Nadační fond proti korupci. 2011. „Statut Nadačního fondu pro boj proti korupci.“ [online]. Praha: Nadační fond proti korupci [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.nfpk.cz/_userfiles/soubory/listiny/nfpk_statut.pdf

Nadační fond proti korupci. 2013. „Tiskové zprávy.“ [online]. Praha: Nadační fond proti korupci [cit. 29. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.nfpk.cz/cz/tiskove-zpravy-mpsv>

Ochrana, František. 2009. *Metodologie vědy. Úvod do problému*. Praha: Karolinum. ISBN: 9788024616094

Otevřená společnost. 2013. „O nás“. [online]. Praha: Otevřená společnost [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.otevrenaspolecnost.cz/cz/o-nas/o-spolecnosti>

Oživení. 2011. „Stanovy občanského sdružení Oživení, o.s.“ [online]. Praha: Bez korupce [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.bezkorupce.cz/wp-content/uploads/2012/03/Stanovy_aktual_2011.pdf

Oživení. 2012. „Výroční zpráva 2011“ [online]. Praha: Oživení [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.bezkorupce.cz/wp-content/uploads/2012/08/VZ_Oziveni_2011.pdf

Oživení. 2013. „Tiskové zprávy“ [online]. Praha: Oživení [cit. 29. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.bezkorupce.cz/rubrika/tiskove-zpravy/>

Polínková, Martina. 2010. „*Analýza účetnictví neziskových organizací jako základ pro ocenění hospodářských činností.*“ [online]. Zlín: Universita Tomáše Bati ve Zlíně, Fakulta managementu a ekonomiky. Vedoucí bakalářské práce: Barbora Petřů Pehrová [cit. 17. 3. 2013].

Dostupné z: http://dspace.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/11319/pol%C3%ADnkov%C3%A1_2010_bp.pdf?sequence=1

Pospíšil, Miroslav, Michaela Neumayer, Simona Škarabelová, Ivan Malý, Michael Meyer, Ulrike Schneider. 2009. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti* [online]. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru [cit. 21. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.e-cvns.cz/soubory/brozura_16_celek.pdf

Rekonstrukce státu. 2013. „Kdo stojí za Rekonstrukcí státu?“. Praha: Rekonstrukce státu [cit. 8. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.rekonstrukcestatu.cz/cs/seznam-partneru>

Rogers, Mary F. 1974. „Instrumental and Infra-resources: The Bases of Power.“ *American Journal of Sociology* [online] 79 (6): 1418-1433 [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.jstor.org/stable/pdfplus/2777142.pdf>

Růžový panter. 2009. „Růžový panter – Stanovy občanského sdružení.“ [online]. Praha: Růžový panter [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.ruzovypanter.cz/ruzovypanter.html>

Scherer, Helmut. 2004. „Úvod do metody obsahové analýzy.“ Pp 29-50 in Winfried Schulz, Helmut Scherer, Lutz Hagen, Irena Reifová, Jakub Končelík. *Analýza obsahu mediálních sdělení.* Praha: Karolinum. ISBN: 824608278

Smith, Jackie, Tina Fetner. 2010. „Structural Approaches in the Sociology of Social Movements.“ Pp. 13-57 in Bert Klandermans, Conny Roggeband (eds.). *Handbook of social movements across disciplines.* New York: Springer. ISBN: 9780387765808

Stake, Robert E. 1995. „The art of case study research.“ Thousand Oaks: SAGE Publications. ISBN: 080395767X

Svatoš, Vladimír. 1996. „Odpovědnost a vztahy v organizaci.“ Pp 50-53 in Jiří Plamínek, Vladimír Svatoš, Jindřiška Hledíková, Petr Babouček, Pavla Jandáková, Josef Zetěk (eds.). *Řízení neziskových organizací*. Praha: Nadace Lotos. ISBN: 8023804421

Tilly, Charles. 1978. *From Mobilization to Revolution*. Reading: Addison-Wesley. ISBN: 9780075548515

Transparency International. 2008. „Statut Transparency International – Česká republika, o.p.s.“ [online]. Praha: Transparency International [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/zakladni_dokumenty/Statut_TIC.pdf

Transparency International. 2011a. „O nás“. [online]. Praha: Transparency International [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/o-tic/>

Transparency International. 2011b. „Archiv novinek“. [online]. Praha: Transparency International [cit. 29. 4. 2013]. Dostupné z: <http://www.transparency.cz/aktuality/>

Transparency International. 2012. „Výroční zpráva 2011“ [online]. Praha: Transparency International [cit. 30. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.transparency.cz/doc/zakladni_dokumenty/TIC_Vyrocní_zpráva_2011.pdf

Transparency International. 2013. „Kurzy občanské protikorupční sebeobran“ [online]. Praha: Transparency International [cit. 7. 5. 2013]. Dostupné z: <http://kops.transparency.cz/>

Veřejnost proti korupci. 2011a. „O sdružení VPK.“ [online]. Praha: Veřejnost proti korupci [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://verejnostprotikorupci.cz/informace-o-sdruzeni/>

Veřejnost proti korupci. 2011b. „Manifest „Veřejnost proti korupci“.“ [online]. Praha: Veřejnost proti korupci [cit. 16. 3. 2013]. Dostupné z: <http://verejnostprotikorupci.cz/text-prohlaseni/>

Veřejnost proti korupci. 2013. „Aktuality.“ [online]. Praha: Veřejnost proti korupci [cit. 29. 4. 2013]. Dostupné z: <http://verejnostprotikorupci.cz/>

Veselý, Arnošt, Martin Nekola. 2007. „Sběr a analýza dat.“ Pp 157-190 in *Analýza a tvorba veřejných politik: přístupy, metody a praxe*. Zuzana Drhová, Jaroslav Kalous, Marta Nachtmannová, Martin Nekola, Pavel Nováček, František Ochraňa, Hana Peterová, Arnošt Veselý (eds). Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN 9788086429755.

Vláda České republiky. 2013. „Vládní výbor pro koordinaci boje s korupcí.“ [online]. Praha: Vláda České republiky [cit. 7. 5. 2013]. Dostupné z: <http://www.korupce.cz/cz/vladni-vybor/vladni-vybor-pro-koordinaci-boje-s-korupci-104805/>

Znebejánek, František. 1997. *Sociální hnutí: teorie, koncepce, představitelé*. Praha: Sociologické nakladatelství. ISBN: 9788085850314

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník s odpověďmi od organizace Růžový panter (text)

Příloha č. 2: Zdroje a strategie protikorupčních organizací (tabulka)

Příloha č. 3: Úryvek přepisu rozhovoru s organizací Nadační fond proti korupci (text)

Přílohy

Příloha č. 1: Dotazník s odpověďmi od organizace Růžový panter (text)

DOTAZY
organizace „Růžový panter“

1. okruh – LIDÉ V ORGANIZACI

1. Měla Vaše organizace v průběhu roku 2012 zaměstnance na plný nebo částečný úvazek? Popřípadě kolik jich u Vás průměrně pracovalo v průběhu roku 2012? A v současnosti?

Instrukce a vysvětlení:

Počet zaměstnanců se může v průběhu roku měnit, proto pokud v některých obdobích roku pracovalo více zaměstnanců a v některých méně, pokuste se tento počet zprůměrovat nebo odhadnout kolem jakého čísla se počet zaměstnanců pohyboval. Pak prosím napište i kolik takových zaměstnanců máte v současné době.

Za celou dobu svého působení jsme neměli žádného zaměstnance na HPP nebo částečný úvazek. Naše organizace neměla nikdy na uzavření smlouvy dostatek financí. V minulosti jsme využívali např. dohodu o provedení práce nebo smlouvu o dílo ke konkrétní práci na konkrétním projektu.

2. Pracují pro Vaši organizaci dobrovolníci? Popřípadě, kolik jich přibližně bylo zapojeno do činnosti průměrně v průběhu roku 2012 a kolik v současnosti?

Instrukce a vysvětlení:

Prosím o podobný odhad nebo průměr, jako v otázce na počet zaměstnanců v roce 2012, dále tedy odhad na současný počet dobrovolníků.

Ano, většina pracovníků pracuje jako dobrovolník, v úplném či částečném rozsahu. V průměru se jedná o cca 5 osob. V průběhu roku vykonáváme řadu činností bez nároku na honorář, pokud získáme finance na financování určitých projektů, pak práci honorujeme na základě smlouvy.

2. okruh – FINANCE ORGANIZACE

1. Jaké byly výnosy Vaší organizace v roce 2012?

Instrukce a vysvětlení:

Výnosy se myslí veškeré příjmy organizace, s kterými mohla disponovat a které organizace mohla použít pro svoji činnost (tj. především granty, dotace, příspěvky od podporovatelů, případně příjmy z vlastní činnosti).

Pokud ještě nemáte čísla za rok 2012, tak v prosím výnosy za rok 2011.

Pokud nemáte záznamy hospodaření iniciativy, prosím přibližný odhad toho, s jakými financemi může organizace hospodařit.

Jde mi pouze o to, abych mohla porovnat organizace a iniciativy, které se zabývají bojem proti korupci mezi sebou dle toho, jak jsou přibližně finančně zaopatřené.

Naše organizace získává v posledních letech v průměru cca 130.000 Kč za rok na svoji práci. Z těchto prostředků musíme pokrýt veškeré náklady.

2. Jaké je zastoupení těchto financí, přibližně? Pocházejí z veřejných zdrojů (stát, obce, kraje), neveřejných – soukromých, či z vlastní činnosti (veřejné sbírky, prodej služeb, členské příspěvky)?

Instrukce a vysvětlení:

Prosím, pokud je to možné, napište přibližný poměr těchto zdrojů financí (veřejné/neveřejné/vlastní činnost)

Naše organizace nečerpá žádné prostředky z dotací a státních grantů z důvodu možného střetu zájmů. Proto se považujeme za jedinou nezávislou protikorupční organizaci v republice s dlouhodobou působností.

Prostředky získáváme od soukromých dárců (firmy, fyzické osoby). Od ucházení se o granty velvyslanectví cizích států a nadací jsme upustili, ale nevylučujeme tuto možnost, pokud druhá strana akceptuje podmínku nevměšování se do řízení naší organizace a dodržování zásad při ochraně osobních informací. Bohužel nemáme v tomto směru dobrou zkušenost. Malou část finančních prostředků získáváme na základě poradenských smluv v rámci senátu parlamentu, jedná se výhradně o konzultace k bezpečnostní politice státu, fakturovaná částka se pohybuje v rozmezí 10.000 - 20.000 Kč celkem ročně.

3. okruh – ČINNOST ORGANIZACE

1. Jaké aktivity a činnosti patří ve Vaší organizaci k těm základním a nejvyužívanějším, jaké jsou naopak okrajové? (v časovém období roku 2012-současnost)

Instrukce a vysvětlení:

Organizace „Růžový panter“ se podílí a podílela v roce 2012 na různých aktivitách a akcích. Mě by zajímalo, jaké aktivity považuje ve své činnosti za klíčové, jaké za spíše důležité a jaké třeba za okrajové.

U níže vypsanych aktivit prosím napište komentář ohledně toho, jak důležité místo zaujímají v činnosti Vaší organizace, na co se zaměřujete a co naopak využíváte pouze příležitostně a nepatří to k prioritním činnostem.

Pokud by Vám v seznamu chyběla nějaká důležitá činnost, které se Vaší iniciativa věnuje, dopište ji prosím.

Odpověď:

Organizace Růžový panter se primárně zabývá bezpečnostní politikou. Jako jediná nevládní organizace se zabývá problematikou Národního bezpečnostního úřadu,

zpravodajských služeb, z hlediska legislativy zákonem o ochraně utajovaných informací a bezpečnostní způsobilosti a zákony, které se vztahují k působení zpravodajských služeb. Bohužel, je velmi složité najít pro diskusi v této oblasti partnera. Nevládní sektor se o problematiku nezajímá, politická reprezentace je ve velké většině buď nekompetentní nebo neochotná zabývat se tématem efektivně. Naše organizace se dále zabývá problematikou dotační agendy, zákonem o svobodném přístupu k informacím a související agendou, problematikou akvizic ministerstva obrany a strategií státního podniku LOM Praha, dále problematikou postihu úředních osob za způsobené škody. Organizace se v roce 2012 věnovala také tématu financování politických stran. Organizace Růžový panter se nedomnívá, že by neziskový sektor obecně mohl přinést skutečný výrazný posun v řešení korupce, spíše se snažíme kultivovat veřejný prostor prostřednictvím judikatury vzešlé z našich aktivit a přemýšlivé veřejnosti poskytnout informace, které jsme schopni zajistit. Jsme názoru, že smysluplných řešení v oblasti protikorupční agendy je schopna pouze odpovědná politická reprezentace, kterou neziskový sektor v žádném případě není schopen nahradit. Naopak, mnohdy jsme spíše svědky toho, že politická reprezentace zneužívá aktivit části neziskového sektoru ke svým alibistickým postojům. Nevládním organizacím závislým na státních příjmech toto konání nevádí. (Velký smysl nevládních organizací spatřujeme např. v tlaku na stát ohledně zveřejňování informací. Otázka ovšem je, jak dál naložit s tím, co je zveřejněno.)

a) petice

Zřídka, tuto možnost jsme využili pouze jednou v roce 2003, požadovali jsme odvolání ředitele Národního bezpečnostního úřadu Tomáše Kadlece. Tomáš Kadlec byl nucen úřad opustit v témže roce. Spíše než petice využíváme možnost vyjádření vůle veřejnosti prostřednictvím podpisů na našem webu k podpoře konkrétních akcí či projektů. Snažíme se tak získat mandát veřejnosti ke konkrétní aktivitě.

b) informování veřejnosti o korupčních kauzách

Prostřednictvím webu a tiskových zpráv.

c) analýza korupčních kauz, popřípadě problémových oblastí

Prostřednictvím webu a médií.

d) využívání soudní cesty (podávání trestních oznámení/podílení se na těchto aktivitách)

Ano, podáváme žaloby i trestní oznámení.

e) právní či občanská poradna ohledně boje s korupcí

Neprovozujeme z důvodu nedostatku volných kapacit.

f) pořádání či účast na veřejných debatách/seminářích/kurzech ohledně boje s korupcí

Zřídka, tyto aktivity nepokládáme za příliš efektivní.

g) schůzky a komunikace s politiky

Komunikujeme se senátory výboru pro zahraniční věci, obranu a bezpečnost. Spolupráce však nepřináší výrazný efekt. Většina senátorů se o problematiku nezajímá a nerozumí ji, byť jsou členy výboru. Výbory a komise v poslanecké sněmovně považujeme dokonce za kontraproduktivní.

h) zapojení zástupců organizace ve vládních poradních orgánech, platformách pro boj s korupcí

Nepokládáme za efektivní. Čas a prostředky vynaložené na spolupráci nepřinesly v minulosti očekávaný efekt. Častá kompromisní řešení, vzešlá z působení protikorupčních platforem nejsou dle našeho názoru účelným řešením. Nepatříme mezi organizace, které jsou ochotny čerpat státní dotace a granty, účastnit se diskuzí na úrovni vládních poradních orgánů a poté klíčové problémy přecházet mlčením či eufemistickými komentáři.

ch) vlastní iniciativa k připomínkování zákonů, navrhování zákonů

Naše organizace (ani žádná jiná nevládní organizace) není oficiálním připomínkovým místem. Spolupracujeme do určité míry s odborem bezpečnostní politiky MV a sekci pro koordinaci boje s korupcí při Úřadu vlády, kam zasíláme naše připomínky a návrhy k legislativním změnám.

Děkuji moc za ochotu!

Veronika Kandusová
3. ročník Sociologie a sociální politiky, FSV UK

Příloha č. 2: Zdroje a strategie protikorupčních organizací (tabulka)

		TRANSPARENCY INTERNATIONAL - ČR	OŽIVENÍ - program Bez korupce	EKOLOGICKÝ PRÁVNÍ SERVIS	NADAČNÍ FOND PROTI KORUPCI	RŮŽOVÝ PANTER	VEŘEJNOST PROTI KORUPCI
ZÁKLADNÍ INFORMACE	právní forma	obecně prospěšná společnost	občanské sdružení	občanské sdružení	nadační fond	občanské sdružení	občanské sdružení
	začátek (protikorupční) činnosti	1998 (2004 - změna právní formy)	1997	2010 – protikorupční sekce (* 1995)	2011	2002	2011
LIDSKÉ ZDROJE	zaměstnanci	kolem 10	9	8 (protikorupční sekce)	do 10	NE	NE
	dobrovolníci	právní stáže	NE	právní stáže	NE	všichni (5)	všichni
MATERIÁLNÍ ZDROJE	výnosy 2012, přibližné	7-8 mil. Kč	4-5 mil. Kč	9 mil Kč. (celá organizace)	4-5 mil. Kč	130 tis. Kč	méně než 50 tis. Kč
	výnosy 2011	8,354 mil. Kč	6,778 mil. Kč (celá org.)	9,297 mil. Kč (celá org.)	4,279 mil. Kč	kolem 130 tis. Kč	
	zdroj financí veřejné: neveřejné: vlastní	60 : 35 : 4 (%) většina veřejné	40 : 56 : 4 (%) poměrně vyrovnané	30 : 64 : 6 (%) většina neveřejné	1 : 98 : 1 (%) téměř výhradně neveřejné	0 : 90 : 10 výhradně neveřejné	výhradně neveřejné
STRATEGIE – NEMOBILIZUJÍCÍ	lobbying	X	X	X	X	X	X
	poradní orgány	X	X	X			
	soudní cesta	X	X		X	X	X
	návrhy zákonů	X	X	X	X	X	
	analýza kauz	X	X		X	X	X
	analýza problémů	X	X	X		X	
STRATEGIE – MOBILIZUJÍCÍ	odměny oznamovatelům				X		
	edukativní činnost	X	X				
	právní poradna	X	X				
	medializace	X	X	X	X	X	X
	petice						X
	demonstrace						

* vznik celé organizace

Zdroj: Autorka (2013)

**Příloha č. 3: Úryvek přepisu rozhovoru s organizací Nadační fond proti korupci
(text)**

Rozhovor provedla: Veronika Kandusová

Jméno respondenta: Linda Majerová

Funkce respondenta: projektová vedoucí v Nadačním fondu proti korupci

Délka rozhovoru: 13 minut

Datum a čas rozhovoru: 28.3.2013 v 14:00

Místo rozhovoru: sídlo Nadačního fondu proti korupci (Na Florenci 31, Praha 1)

Poznámkový aparát autora je veden kurzívou, dotazy autora jsou pak zvýrazněny tučně.

Takže vlastně, stejně jako v tom roce 2011, tak tušíte, že v roce 2012 ty zdroje převažují ze soukromých zdrojů?

Přesně, to my dotace vůbec ne.

Jediné snad, co jsem našla, bylo město Humpolec.

Jo, město Humpolec, nám poukázalo, myslím, že to bylo 50 000 Kč.

A ještě tuším že Královéhradecký kraj. To je jediné, co jsem dohledala.

Jo, to bylo myslím 20 000 Kč. No rozhodně nejsme dotovaní z rozpočtu, to už vůbec ne, to bysme si taky naběhli. Ono to téma korupce je takové kontroverzní a zasahuje do všech oblastí toho podnikání, proto vlastně ti dárci. Není to jen takové líbivé, ale leckdy nesou i následky.

Kolik zaměstnanců měl Nadační fond proti korupci?

Do deseti máme.

Takže je to pořád podobné jako v tom roce 2011? Našla jsem, že průměrně to bylo kolem 6 zaměstnanců za ten rok.

Plus mínus.

A kolik dobrovolníků pracuje v Nadačním fondu proti korupci, když nebudu brát v potaz členy správní a dozorčí rady?

Ano, ani správní, ani dozorčí rada není u nás honorována.

A ti dobrovolníci, myslela jsem spíše na té každodenní bázi, pomoc s organizací různých akcí...?

My jsme zatím neorganizovali nějaké happeningy, nebo eventy a takhle, ale máme spolupracující dobrovolníky. Ono je to... Někaké firmy nám prostě nabízejí dobrovolně nějaké služby, někdo nám radí v nějakých konkrétních oblastech, nebo nějaké služby se sníženou cenou. Ale u nás to není taková typická neziskovka, jako neziskovka jsme samozřejmě, ale není to tak, že bychom měli databázi 2000 dobrovolníků, které bychom dirigovali: a vy běžte támhle a vy běžte támhle s tímhle, to ne.

Takže to nebylo vůbec stavěno na té dobrovolnické základně?

Nene. Víte, ono je to s tou korupcí strašně těžké, je to něco jiného než opuštěné děti a velryby, když to řeknu hodně cynicky.

Ted' už k aktivitám organizace. Máte na internetu tři hlavní osy činnosti – Etika, Analýza, Legislativa. Dá se říci, že tyto oblasti jsou pro vás nejzásadnější?

Určitě. Samozřejmě ony se vzájemně prolínají. Ta etika, analýza... Prostě všechny jsou strašně propojené.

A to odměňování oznamovatelů...?

To je ta etika. V oblasti té legislativy jsme zaměřeni zejména na: dělali jsme veřejné zakázky, ted' je to Služební zákon, Zákon o financování politických stran...

Takže různé připomínkování a navrhování zákonů?

No připomínkování... Ono u anonymních akcí, veřejných zakázek jsme předložili vlastní návrh, ale ted' spolupracujeme i s ostatními neziskovkami v rámci bud' Rekonstrukce státu nebo prostě... Ono je v tomhle dobré víc hlav, víc ví. A platí samozřejmě co právník, to názor.

Když bych se zaměřila na tu analýzu kauz, tu potom využíváte spíše tou soudní cestou nebo navrhování zákonů, nebo máte dojem, že to využíváte spíše na medializaci?

Jako že bychom to propírali, myslíte. Nene, my když získáme ty informace, které jsou nám bud' zaslány, nebo nám je někdo sdělí, rozhodně to tedy nefunguje tak, že bychom si informace kupovali, jak je leckdy prezentováno, to v žádném případě, tak ty informace se samozřejmě ověřují, zpracovávají, analyzují a následně jsou ty výstupy těch analýz předány samozřejmě orgánům činným v trestním řízení, protože.. Tohle předáváme, podáváme trestní oznámení, ty informace jsou předávány a pak jsou pochopitelně i medializovány, protože média jsou prostě, je to čtvrtá velmoc, nebo kolikátá se to říká, sedmá, ale určitě média mají svoji sílu.

Takže se to snažíte využívat, ale není to nijak primární cíl.

Není to určitě primárně. Ty naše hlavní cíle je omezení té korupce v té naší společnosti, protože to vysoké procento, ono když se kouknete na CPI index a různé ty indexy Transparency International, tak ono je to.. Jsme tak nějak nízko, respektive vysoko v té korupci.

Ale není naším prvotním cílem, aby se o nás dobře psalo, ale prvotním cílem je omezení té korupce ve státní správě.

(dále vysvětluji návaznost mých otázek na bakalářskou práci – pozn. autora) ...jestli jdete spíš tou soudní cestou, nebo...?

Ono záleží co myslíte tím pojmem soudní cesta. Co se týká té legislativy, jak my to máme rozdělené, tak v té legislativní oblasti tam samozřejmě to jde, navrhování těch konkrétních zákonů, analýza, připomínkování. Tohleto. Pak ty analýzy, ty samozřejmě spolupracují zase s policií a s těmahle útvary. A ta etika, ta je provázána s tou legislativou, protože my v současné době nemáme zakotveny oznamovatele v našem právním řádu, takže tam je ta spolupráce jako velmi úzká. Ale je to provázené... I samozřejmě etika je provázána s tou analýzou, protože to co my rozkrýváme v té analýze, tak to není etické. Většinou. Ne, není to etické.

Když se podíváte na Dopravní podniky, nebo zavádění těch informačních systémů na dávkách na Ministerstvu práce a sociálních věcí, tak to prostě není etické. Takže tam to strašně spolu souvisí.

Takže jen třeba část těch kauz je potom medializována?

My se pochopitelně snažíme kauzy medializovat, protože když to medializujeme, tak to dojde do širokého povědomí a je to důležité o tom informovat. Ono těch informací je dneska děsná spousta, těch negativních je ještě víc, takže ale je potřeba, aby lidé neusnuli na vavřínech a neřekli si, že ta vysoká míra korupce je u nás standardem. To my rozhodně nechceme, tam je nutné ty lidi probudit a trošku je...